

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

7

Julehilsen

fra Vestbirk Højskole

til dens gamle Elever

• 1914 •

Trykt i Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding

*F. Rosendal med Gueket om
en glædelig Jul!*
Grimvald Nielsen.

Julehilsen

fra Vestbirk Højskole

til dens gamle Elever

• 1914 •

Trykt i Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding

Statens pædagogiske Studierådning
København

Den opvoksende Slægts Fantasiliv i Hjem og Skole.

Af Grønvald Nielsen.

DER er Ord i Sproget, som altid staar Fare for at blive udgnydt, gjort grovere og ligesom tømt for deres oprindelige Betydning. Ordet Fantasi har i alt Fald i nogen Grad haft denne Skæbne. I daglig Tale betyder dette Ord for mange Mennesker noget uvirkeligt eller ligefrem usandt. En jydsk Gaardmand vilde saaledes ikke give sine Døtre Lov til at komme paa Højskole, „fordi at paa en saadan Skole“, sagde han, „levede man formeget i Poesien og Fantasien“.

En saadan Opfattelse af Fantasien, Indbildningskraften, hviler paa den i en materialistisk Tidsalder udbredte Misforstaaelse, at usynlige Ting slet ikke er til. Kun det materielle er virkeligt. Derfor kunde Professor Rasmus Nielsen, idet han lagde sin Haand fast paa Tidens Puls, udraabe: „Et Grundspørgsmaal er tilbagetrængt, mis-handlet og forkvaklet og kommer kun frem i forvirrede Forestillinger, det er Spørgsmaalet om Fantasiers Væsen og dens Betydning for Erkendelsen af den evige Sand-

hed. Bag det synlige ligger det usynlige, bag det sanselige det usanselige; til alt det ydre svarer det indre, der bestemmer sit Ydre. Det er jo netop det indre, vi kalder Tingenes Væsen, deres Anlæg, deres Natur“.

Det blivende, det evige, er altid Tingenes usynlige Del. Lyden af vore Ord dør paa Luftbølgerne; Tanken, som de udtaler, bliver. Musikkens Ydre hører Øjeblikket til, medens det skønne Indtryk fremdeles lever. Lærredet, hvorpaa der males, forgaar. Stenen smuldrer hen; men Billedet i Kunstnerens Sjæl dør aldrig. Hvad vi ser og hører, Sanseverdenen, er kun et Skin; Grundtankerne er derimod en solid Virkelighed. Det materielle i Verden forandres stadig, men Fantasiens Rige er uendeligt.

„Vi ved det saaledes vist alle — udbryder Grundtvig i „Bragesnak“ — at hvad der gør Ungdommen saa kæphøj og saa bydende, det er en Evne, som vi kalder Indbildningskraften. Den findes hos Ungdommen i sin højeste Glans, og skønt Erfaringen lærer, at den er en meget ustadig Herre og en stor Vovehals, saa har denne Sevs dog et vist naturligt Krav paa Kongestolen, da Indbildningskraften er det indvortes Øje. Fader til alle vore Forestillinger og Skaberen af Billedsproget. Dens egentlige Rige er imidlertid, ligesom Ungdommens, kun halvt af denne Verden, som den mere omsvæver end behersker“.

Fantasiens er det Vindue, hvorigennem Lyset strømmer ind i vort Sind; men vi har i vor Tid alt for lidt Vinduesplads. Man maa i Hjem og Skole hjælpe den opvoksende Slægt til noget mere.

Det er aldrig den prosaiske Tænkter, men den med skabende Fantasi udstyrede, som bedst kan afdække Livets Erfaringer for os. Man sænke sig blot nogen Tid ned i Søren Kierkegaards Skrifter. „Hans Fantasi —

skriver den dybtpløjende Kierkegaardsforsker Carl Koch — ejer en uhyre Spændkraft. Den giver hans Tanker Dristighed og sætter ham i Stand til at gennemføre sine psykologiske Eksperimenter til de inderste Dybder. Den hvilede sig i Mellemlum af „indolent Melankoli“, „i næsten vegetativ Henslumren“, hvor han samlede Stemning, for derefter at rejse sig til store Kraftanstrengelser, fulde af Glæde og Friskhed. Den gjorde hans Vid lynsnart og spillende. Den gav hans Tungsind Dybde og Storhed. Den gav hans Samvittighed en overordentlig Følsomhed. Den gav ham en stor Evne til at faa noget ud af sine egne Oplevelser“.

Sandheden er ikke Former, men Liv. Hvis f. Eks. en Digtets Fremstilling af en Begivenhed ikke er punktlig nøjagtig i de mindste Enkeltheder, saa kan dog derfor Aanden i Fremstillingen godt være sand. De gode Digttere forklarer ikke blot Livet for os, men uddyber det, trænger ind i Begivenhedernes Sjæl, medens den fantasi-løse staar og famler med uvæsentlige Enkeltheder. Henrik Steffens huskede fejl, med Hensyn til Aar, Dato og Kuløren af Øhlenslægers Øjne; men hans Fantasi tog ikke Fejl i det væsentlige. P. A. Rosenberg kan i sit Værk „Grækeraanden“ have maalt fejl et og andet Sted paa Theatret i Athen; men i Hovedsagen har han Ret. Der er vokset et Stykke sund Folkelæsning op igennem hans varme Fantasi.

Uden Fantasi naar vi ikke ind til Livets skønneste Hemmeligheder, forstaar ikke dets højeste Sandheder. Den fantasifattige Prosaist kender ikke Livets dybe Aandedrag. Alt det skabende i Poesi og Kunst skyldes Fantasien. — Ja, selv Videnskaben, vor Tids Stolthed, vilde uden den kun være en Samling lagttagelser, et

Virvar af Kendsgerninger uden Mening, Orden eller Lov. En fantasiløs Forsker kan godt foretage de mest omhyggelige Undersøgelser; men der skal en højere Evne til at stille disse i det rette Forhold til hinanden, skabe Orden og Skønhed i den store Masse. De fleste betydelige Opdagelser i Videnskabens Verden skyldes Sjælens Evne til at kunne forestille sig usete Tilstande. Den, som kun kan iagttage Naturen, kvæles af Enkelthedernes brogede Mængde, og som Fremstiller havner han i den korrekte Kedsommelighed, som Ungdommen gruer for. Den fantasirige Aand trænger derimod ind til Naturloven, som omslutter og forklarer Mangfoldighederne.

Naturligvis skal der i alt videnskabeligt Arbejde være nøjagtige Undersøgelser; men ethvert Skridt fremad er naaet ved en stor Fantasianstrengelse, der optog hidtil uprøvede Arbejdsmaader og bragte dem til Anvendelse paa alt det af Undersøgelsernes Vej indsamlede. Vældige og mangfoldige er de Fejlslutninger, som Videnskaben har gjort sig skyldig i overalt, hvor den manglede Fantasi. Alle store Videnskabsmænd har baaret paa poetiske Syner. Det kopernikanske System, Tiltrækningsloven, Ørsteds Opdagelse o. m. m. er den videnskabelige Fantasis Frugter. Det er nok ikke tilfældig, at H. C. Ørsted var den første, som saa, at Æventyrene vilde gøre H. C. Andersen berømt.

Tag Fantasiën bort fra Videnskaben, og man berøver den med det samme et meget vigtigt Stykke Værktøj.

Vender vi os nu til det moralske Liv, saa er vi inde paa et Omraade, hvor Fantasiën slet ikke kan undværes. Fantasiløs Moralitet bestaar i Tro paa Lovene som det ene frelsende. Disse har overfor Ungdommen slet ingen Tiltrækningskraft, er enten kedelige eller farisæiske, og

deres Værktøj, Formaningerne, er hadet af alle Børn over hele Verden. Utallige er de Omraader i Livet, hvor Bibelordet stadfæstes, at Bogstaven ihjelslaar, men Aanden gør levende.

David udbryder i den 119. Salme, Vers 54: „Dine Bud har været mine Sange i min Udlændigheds Hus“. Her er givet os et rammende Udtryk for den Kendsgerning, at Formaninger, Dogmer og Lærebøger kan ikke flytte den unge Slægt ind i Livets Herlighed. Dette sker først, naar Fantasiens forvandler de alvorsfulde Livslove til Poesi, til noget frydefuldt. Kan Læreren — for at tale med Grundtvig — aflægge et historisk-poetisk Vidnesbyrd, da ejer han i sin Fantasi det henførende Sjælebrus, som kan vække Ungdommen, styrke dens sædelige Vilje og øge dens skyldfri Glæder.

Saa er der Kirken. Hvor ofte har dog ikke fantasiløse Læresætninger tynget paa den som en frygtelig Byrde! Fantasiens er Kristendommens mægtige Forbundsfaelle. Den giver Menneskeaaanden Vinger til den høje Flugt. Et Fingerbølfuld Fantasi er mere værd for en Kristen end en hel Skæppe Dogmer. I de Tider, da Folkets Fantasi er sund og stærk, er Troslivet mest levende.

Fantasiens er med i al aandelig Frembringelse.

Hos Historikeren og Statsmanden er den lige saa uundværlig som i Videnskaben og Kirken. Naar Fortidens Begivenheder skal gøres levende, en social eller politisk Omdannelse afdækkes, en Samfundsinstitution, der vokser og visner, skildres, Rigers Stigen og Fald — alt dette kræver Fantasi.

Den omhyggeligste Sigten af Kilderne kan ikke genopbygge den historiske Skueplads uden i Fantasiens Belysning.

Statsmanden maa ogsaa eje denne Evne. Ellers bliver han ikke andet end Lejlighedspolitiker. Han maa have et klart Øje for Tidens Strømninger og paa en Maade kunne forudføle Fremtiden, hvis hans Gerning skal lykkes i det lange Løb. Det var Gladstones urfriske Fantasi, der forvandlede en Finanstale med mange tørre Tal til et stort, straalende Digt om gamle England!

Den prosaiske, fantasiløse Materialisme lukker Øjnene for det religiøse Livs Historie, medens Kristentroen lærer Mennesker at gøre aandeligt Brug af Fantasien. I vort daglige Liv er vi i større Gæld til denne Sjælsevne, end de fleste aner. Ingen Hukommelse er mulig uden Fantasi. At mindes det forbigangne vil jo sige, at Fantasien vækker de slumrende Muligheder og lader det oplevede træde frem i et Billede for vort indre Syn. Uden den vilde vor Fortid være ganske blank.

Hvis et Menneske ikke har Fantasi, saa er det, fordi denne er bleven ødelagt. Ethvert Barn ejer den, ikke i lige høj Grad, men alle har noget. Det kan vi se paa Legepladsen. Den lille Pige lever med sine Dukker. Hun giver dem Liv og ordner deres Samtaler. Drengen er Ingeniør og bygger Jernbaner eller General og fører en hel Armé. De er begge to født med Sans for det dramatiske og med Kærlighed til Æventyret. De kan fuldstændig løse sig ud af det, der omgiver dem, og gennemleve hver eneste Handling i en vel fortalt Historie.

I Ungdomsaarene former Fantasien vaagne Drømme om store Ting, der skal naaes i Fremtiden. Den unge ser sig selv som Kunstner, Taler, Opdrager, Lovgiver, Hærfører eller Forretningsmand.

De ældre skulde nu nødvendig i Uforstand dræbe denne Barnets og den unges skønne Indbildningskraft. Der var

en Moder, som læste et Digt for sin seksaarige Søn, og saa sagde hun: „Jeg er bange for, at du ikke kan forstaa det, min kære Dreng!“ Men hun fik en hurtig Irettesættelse, idet Barnet svarede: „Jo, jeg kan godt forstaa det, bare du vil lade være med at forklare det!“ Digtet skabte i Barnets Sind en egen Tankerække; men det var ikke Moderens Tanker; hendes virkede bare forstyrrende. Ja, vi kan let komme til at saare et Barns ømme Følelser, skade Fantasiens herlige Evne, ved vor grove og utaalmodige Behandling af Barnets eget oprindelige Sjæleliv.

Hvor Fantasien slides op, der kommer Kedsommeligheden og det prosaiske. Fortæl et saadant Menneske om Jakobs Himmelstige — siger en skotsk Forfatter — og han vil straks spørge om, hvor mange Trin den havde. Magister Glob i Hostrups „Soldaterløjer“ optræder som en saadan Prosaist, naar han mener, at en Beskrivelse af Jomfruburet, hvorledes det oprindeligt laa og var indrettet, kunde interessere Hr. Lange.

Alle, som lever i samme Tidsrum, har en hel Del tilfælles, og Forskellen kommer egentlig først frem ved den Brug, som vi gør af den fælles Arv, og her er det Fantasien, som skiller, farver og personliggør Stoffet. Hvert Menneske tager paa en Maade sit fra det fælles Lager og tilegner sig det. Shakespeare tog Intrigerne, Historierne, ja hele Skuespil fra sine Forgængere. Robert Burns genskabte sit Fædrelands Sange ved sin varme Fantasi, og Øhlenslæger forvandlede paa samme Maade et østerlandsk Æventyr til et navnkundigt nordisk Digtværk.

Vi kan gaa lidt videre og sige, at ogsaa Sympatien er en Frugt af Fantasien. Manglende Medfølelse stammer ofte fra Mangel paa Fantasi. Vi savner Bevægelighed til

at kunne sætte os i andres Sted, især hvis de ydre og indre Vilkaar er forskellige fra vore egne. Vi vilde vel elske Næsten som os selv, dersom vi kunde forestille os ham lige saa let, som vi kan tænke paa os selv. Medfølelsen begynder jo altid med en fantasifuld Vandren bort fra os selv og ind i et andet Menneskes Plads. Vi bliver en lille Tid dette Menneske. Medfølelsen naar kun ud til det, som Fantasien kan omspænde. Det fylder os med Sorg og med Lyst til at hjælpe, naar vi ser et Barn blive kørt over ude paa Gaden. Theoretisk ved vi jo godt, at indiske Børn under Hungersnøden lider langt større Smerter, at Børnene i vore Storbyer lever i en glædeløs Tilstand, der ofte skriger til Himmelen om Hjælp, men der er ikke heroverfor Fantasi i os til mere end en forbigaaende Medfølelse.

Fantasien har en stor social Opgave at løse. Den skal binde os fastere til hinanden,

I Kristenlivet er det Fantasien, som hjælper os til at tro, at kunne trænge igennem alle Former, alt ydre Væsen, ind til Aandens Rige. Den helliggjorte Fantasi skaber i Sindene en højtidsfuld Stemning, der kan sammenlignes med Lyset gennem Domkirkens farvede Vinduer. Tankerne faar Vinger til at flyve „af By over Stjernerne!“

I denne Forbindelse kommer vi til at tænke paa Jesus Kristus som Lærer. Hans Undervisning var en poetisk Forkyndelse af Sandheden. I hans Lignelser kommer hele Naturen til Orde: Kornet, Liljerne, Træerne, Fuglene. Man kan vel sige, at hans Livs Opgave, hans Forkyndelses Indhold, gik ud paa at faa Mennesker til at forestille sig Guds uendelige Kærlighed.

Det lod sig gøre at sige en Del mere godt om Fantasien; men Tiden skrider, og dens værste Skygger maa

ikke forbigaaes i Taushed, hvor Opdragere fra Hjem og Skole sætter hianden Stævne.

Alt syndigt undfanges først i Fantasien og bor til Huse der længe, før det kommer frem for Lyset. Den kan let blive det Ondes lurende Tilhold, smudsige og bedrageriske Aanders Rede. Vore Fristelser opstaar jo ved, at syndefulde Handlinger viser sig for Fantasien paa en dragende Maade. Ingen moralsk Omvæltning kommer pludselig. Den har en lang Forhistorie i daarlige Forestillinger, som vi fandt Behag i, gav Husrum, levede med og holdt af. Der er Urenhed i Menneskers Fantasi, før de bliver lastefulde i Livet. Fantasien er smittet, før Lasten fødes. I den maa derfor Selvbeherskelsen begynde, fordi den paavirker hele Mennesket til den yderste Fingerspids.

Fantasien skænker ofte Mennesker en falsk Fred, naar de flygter bort fra brydsomme Forhold og Tanker. Den kan ogsaa optræde som en mægtig Despot, og saa snart den paa et eller andet Omraade overskrider sin Grænse, begynder øjeblikkelig det søgte og forskruede.

Spirerne til alt religiøst Sværmeri, som drager Mennesket bort fra Guds Ord, dukker altid først op som Ukrudt i Fantasiens frugtbare Muldjord.

Opdragerne i Hjem og Skole maa være paa Vagt overfor Fantasiens Misbrug. Jo klarere og tidligere de kan faa Øje paa Ukrudtet i Barnets og den unges Forestillinger, des mere er der Haab om Sejr.

Denne Opgave er umaadelig vanskelig! Og hvor er de Forældre og Lærere betydelige, som magter den! Saa-danne findes, Gud ske Lov, og jeg blotter mit skaldede Hoved i Ærefrygt, hver Gang jeg under en Menneskealders Syslen med Ungdommens Opdragelse støder paa velsignelsesrige Følger af deres Sjælekundskab.

Der er overalt Eksempler nok paa daarlige Følger af en fordærvet Fantasi. Det er en grufuld Omdannelse, der foregaar, naar Livet, som skulde være et Hjem med Orden, Renhed og Fred, forvandles til en kalket Grav, fyldt med alle Slags Udskejelser.

Skønlitteraturen har nogen Skyld. Den indtager i vor Tid en overmaade stor Plads, og den kan jo ogsaa være et udmærket Instrument, hvor Livet og dets Opgaver skal tolkes, eller hvor Sindet oven paa haardt Arbejde trænger til Hvile. Men saa skal den være en sund Fantasis Frembringelse! Læser et ungt Menneske en evnerig Forfatters Fremstilling af det uanstændige, lave Tanker, smudsige Følelser og urene Ord, saa faar han draabevis sin Fantasi forgiftet. En saadan Bog er skadelig, fordi den rører ved de ømmeste og fineste Sindets Kræfter, Fantasien nemlig. Den efterlader sig altid et Ar i Hjertet, en Plet paa Sjælen. Thomas Carlyles lidenskabelige Ord gælder for alle Tider: „Litteraturen skal være som en Domkirke, hellig og højtidsfuld. Ve den, der skriver noget i Letsindighed, uden dyb Undersøgelse. Han øver Helligbrøde. En Forfatter skal skrive i samme Aand, hvori en samvittighedsfuld Præst forkynder Guds Ord. Ve ham, hvis Falskhedens Aand faar Indpas i hans Bog. Han skal staa Gud til Regnskab for hvert Ord, han har skrevet!“

Men nu bliver jeg sagtens uenig med de fleste af mine Tilhørere, naar jeg hævder, at over for den daarlige Litteratur og i det hele over for alt, som kan forsimple eller ødelægge Fantasilivet, der udretter Moraliseringer, sure Advarsler og Formaninger saa uhyre lidt. Den, der gransker Ungdommens Sjæleliv, vil dog vistnok komme til at give mig Ret.

Professor Kroman skriver, at Lektielæren vaccinerer imod Kristendommen. Moralisering kan ogsaa let blive for den unge Slægt som en Vaccination imod sund, ren, stærk Livsmoral.

Her tænker jeg ikke særlig paa de Mennesker, Samuel Smiles i sin Bog: „Karakteren“ præsenterer os ved at fortælle om Munken, der med en stjaalen Gaas under Kappen prædiker Dyd og Moral. Ikke heller de ærgerlige og forfængelige, hvis forheksede eller falske Fantasi stadig pisker dem frem mod Avisberømmelse og Indtægter — Dydsdragonerne, hvis Menighed er dannet, hvor Menneskekundskab og sund Dømmekraft mangler. Nej, jeg mener de alvorlige Opdragere, som i god Tro, med Mund og Pen, altid formaner og advarer.

Der er mange snavsede Bøger, som aldrig vilde være bleven læst i de Kredse, hvor mit Arbejde falder, hvis ikke forargede, moraliserende Anmeldere havde reklameret dem ind i den Ungdom, som forbuden Frugt altid smager. De Bøger, som i min Ungdomstid blev beslaglagt, læste vi allesammen — baade de danske og norske.

Og saa gaar det, som min Moder sagde; „Jo mere man rører ved Skidtet, des værre lugter det!“ Hun var en af de klogeste Pædagoger, jeg har kendt.

Skal vi da lægge Hænderne i Skødet?

Nej, og atter nej! Holder vi af Ungdommen, forstaar vi, hvad en ren og stærk Fantasi betyder for den og for hele vor Fremtid, ja, saa skal vi ind i et Arbejde, som er meget, meget sværere end Moralistsens: Det positive. Den Arbejdsmaade bruger de gennemdannede, vidtskuende, erfarne Personligheder altid!

Jeg griber et Par Stykker blandt mangfoldige. Først den kristne Statsmand William Gladstone. I en frygtelig

umoralsk Tidsalder blev han Englands største moralske Kraft. Fra ham stammer de herlige Ord: „Tiden er ond. Nu maa vi have saa travlt med at hjælpe den paa Fode, saa der aldrig bliver Tid til at skælde den ud!“ — Dernæst en af mine Lærere fra de unge Aar. Hvad gjorde han, da han opdagede, at nu kneb det for os at holde Fantasi ren? Han skrev ikke i Bladene om den fra Fædrene vanslægtede Ungdom eller om vor Tid som den værste af alle Tider. Ej heller rejste han rundt i Bondelandets Forsamlingshuse og appellerede til Selvgodheden ved at tømme en Skarnbøtte fra Hovedstadens mørke Gyder. Nej, han forberedte sig. Han tænkte tilbage paa sit eget Liv, da han havde det ligesom vi nu. Han bad til Gud. Og saa læste han Bjørnsøns: „En glad Gut“ paa en saadan Maade, at det for os blev den bedste Hjælp til Sejr i den Strid, som alle mine Tilhørere kender. Han moraliserede aldrig! Endnu efter de mange Aars Forløb har jeg svært ved at styre mine Følelser, naar jeg tænker tilbage herpaa.

Det er, hvad jeg forstaar ved det positive — at tage vor Ungdom ved Haanden og lede den hen til Livets friske Kilder i Poesien, Historien og Kristenlivet. De er utallige og udtømmelige!

Jo flere gode Billeder vi paa den Maade faar den unge til at hænge op i sin Fantasi Stuer, des mindre Plads bliver der til de daarlige.

Lad mig saa til Slutning med et Par Ord minde om, at naar Kristus taler om Synden, saa nøjes han ikke med at pege paa, hvorledes den aabenbarer sig. Nej, han nævner altid dens giftige Rod, dens Udspring i Fantasi. Mord avles i Sindets Vrede, Ukyskhed i Øjets Lyst og Hævn fødes af Hjærtets Haardhed. Hold dit Hjærte rent

— siger han — derfra udstømmer Livet. Han alene kan helliggøre Fantasien, saa den bliver de stærke og dybe Følelsers Moderskød, Kilden til et daadfuldt Menneskeliv.

Glædelig Julefest!

Der er et vers, som mine lærlinge vist har hørt mig nævne, navnlig i senere år. Det lyder sådan:

„Er hjertet vinterkulde,
da er sjæl lagt under mulde.
Hjertekulden dog her neden
er kun bånd på kærligheden.
Og når kulden er forbi,
atter ånde, leve vi,
Herren være priset,
som i Paradiset“.

At der kan blive vinterkoldt i et hjerte, det ved både I og jeg, og da er det, vi erfarer, at vor sjæls herligste evner i tanken, følelsen og viljen ligger som under en vinterfrossen jordskorpe, livet bliver så tungt og smertefuldt at leve.

I sådanne stunder gælder det at arbejde på, længes efter og bede Gud om, at vårvarmen snart må komme.

Jeg ved ingen tid på året, hvor dette arbejde lykkes bedre end i julen. Da går vi dog ofte og bliver, hvad Paludan-Müller kalder „barn igen med voksne tanker“. Det skal denne gang være mit juleønske for Eder, som jeg har undervist, og som det er mit livs opholdende glæde at hjælpe, så godt jeg kan, at kulden må vige i

Eders hjerter, og varmen atter være i Eders hjem — ja i alle Eders forskellige livsforhold, hvor I så end ellers færdes i verden. Thi i et varmt og rent menneskehjerte der kan julens barneglæde bo, selv i grufulde tider, hvor menneskeslægtens største tragedie opføres — ikke på theaterbrædder, men blandt levende mennesker.

Gud holde sin beskærmende hånd over Eders og mit dyrebare hjem og over vort hårdt prøvede fædreland!

En velsignet julefest for Eder alle!

Det kan ingen ønske mere oprigtigt end Eders gamle lærer

Grønvald Nielsen.

Nicodemus.

Der kommer en Mand til Jesus om Natten. Nicodemus hedder han, og han er en fin Mand: en af Fari-sæerne og oven i Købet „en Rådsherre blandt Jøderne“. Hvad vil han? Ja, hør: „Mester, vi véd, at Du er en Lærer, kommen fra Gud; thi ingen kan gøre de Tegn, Du gør, uden Gud er med ham“. Han siger jo egentlig ikke, hvad han vil. Men det ligger vist skjult under de to Ord „Mester“ og „Lærer“. Han vil have *noget at vide* — noget om Gud. Bare man *vidste* noget om Gud, så var det godt! Aa nej — det er endda ikke godt, *Viden* kan ikke gøre det. Derfor siger Jesus også til Nicodemus, at uden en Genfødelse af Vand og Ånd kan ingen se Guds Rige, end mindre komme ind i det . . .

Nicodemus kommer til Jesus om Natten. Hvorfor mon? Fordi han er en frygtsom Mand, en Mand, der mangler Mod — han er bange for, hvad „de andre“ vil sige, Embedsbrødrene, Vennerne, Kammeraterne. Men der er dog noget i hans Hjerte, der på en Måde er stærkere end Frygten for de andre, og det er Livstrangen i hans egen Sjæl. Hvor anset og æret han end er, hvor velhavende han end er, der mangler ham dog noget og det vigtigste af alt: han synes ikke, han *lever* rigtig, — det, han har med at gøre, *fylde* ikke hans Sjæl. Han kommer da til Jesus, fordi han har en Følelse af, at han *lever*, der er det evige Livs Fylde i hans Ord, i hans

hele Måde at være på, i hans Personlighed. Og nu forstod enhver ægte Jøde, at man levede kun rigtig, når man var i Pagt med Livets evige Gud. Det må Jesus da være, og han må kunne sige ham, hvordan man sådan kommer i Samfund med den levende Gud. Nicodemus kommer til Jesus, men han kommer om Natten, fordi der er en Strid mellem hans eget Hjertes dybeste Livstrang og Hensynet til, hvad „de andre“ kræver af ham. Så forsøger han da at gå „den gyldne Middelvej“: om Dagen tager han Hensyn til de andre, men om Natten, når ingen ser ham, følger han sit eget Hjertes Trang. Men denne meget anbefalede gyldne Middelvej er en farlig Vej, man bliver så let Forræder: om Natten forråder han jo egentlig sine Venner, om Dagen forråder han sit eget Hjerte. Nej — ingen kan tjene to Herrer, ikke en om Dagen og en anden om Natten. Man kan ikke leve som en Kristen om Natten og om Dagen som en Farisæer. Der må dog være Helhed i et Menneskes Liv, man må vælge: enten — eller. Ellers kommer man til at foragte sig selv.

Nicodemus blev da heller ikke stående i denne Halvhed. Da vi senere møder ham, tager han Ordet for Jesus i Rådet, hvor han sidder — han vedkender sig Mesteren om Dagen i sin vante Gerning.

Sidste Gang møder vi Nicodemus i Færd med at føre Jesu mishandlede Legeme hen for at begrave det i en ordentlig Grav.

Fra den Dag af — om ikke før — er det sikkert forbi med Venskabet med de andre Rådsherrer, med Vennerne fra de gamle Dage. Men jeg tror for vist, at just *da* har Nicodemus følt sig glad og fri som aldrig før, selv om hans Stilling på mange Måder er bleven vanskeligere og farligere. Sandheden, som han havde voget

at følge, havde gjort ham fri af Hensynet til „de andre“, fri af Hensynet til andet end hans egen Samvittighed, hans Sjæls Samfølelse med Gud . . .

Der er vistnok mange Nutidsmennesker, — den religiøse Bevægelse, der går over Verden, viser det — der har det som Nicodemus. Måske især unge Mennesker. Man har i sit Hjerte en stærk Livstrang, en Trang til noget andet og mere, noget højere og dybere end det, man til daglig går i. Ikke, fordi man ikke i og for sig „har det godt“ nok — jo Stillingen er god nok sådan, men der er alligevel noget, der mangler. Man har det som Ragnhild i „Svend Dyrings Hus“:

Livet? Hvad er mit Liv? Den Ånde jeg drager?

Mit Øjes Sékraft? Bevægelsen i mit Blod?

Evnen at styre Hånd og Fod — — ?

Jeg har hidtil levet tilfreds. En Dag

gik som den anden i ensformig Mag.

Jeg havde fuldt op af alt, var hædret i min Stand.

Var jeg hungrig, spiste jeg. Var jeg tørstig, kunde
jeg drikke.

Den Stilling var god — men Liv var det ikke.

Man har så en Følelse af, at det Liv, man savner, det evige Liv med dets Fylde og Glæde, det kan man få hos Vorherre. Men man synes måske, det er så sært for andres Skyld at søge ham — der er vist dem, der synes, det er ikke mandigt, man vil jo da ikke gerne have Skyld for at være et Hængehoved — —.

Man har måske også en Følelse af, at det at slutte sig til Vorherre, virkelig vælge ham til sin *Herre*, det kan komme til at betyde et Brud med adskilligt af det, man måske før fandt sin Glæde i. Jesus sagde jo engang til en ung Mand, der kom til ham og spurgte, hvad han skulde gøre for at vinde det evige Liv: giv bort,

hvad Du har, og kom så og følg mig. Han gik bedrøvet bort . . . Så dysser man sin Sjæl til Ro med det, der er, med den større eller mindre „Lykke“, mens det dog er *Saligheden*, man længes efter. Man gør det tit af Hensyn til „de andre“.

„Du danske Nicodemus“ var der engang en dansk Mand, der skrev. Dermed vilde han vist karakterisere „den danske Mand“. Er det sandt? Mangler vi danske fremfor de fleste andre Mod til at være vort Hjertes Mening og Trang bekendt — —?

Nicodemus *kom* dog, om end det var om Natten. Lykkeligt alligevel det Menneske, som kommer til Vorherre, sker det end i Løndom — kommer til ham om Natten i Stedet for at følge de lokkende Røster, der kalder fra Mørket og ud i Mørket — „Mørket udenfor“, sagde Jesus. Ja — den, der kommer ud i Mørket, kommer uden for Livets Strøm. Lykkelig den, som følger sit Hjertes Trang til Renhed, Sandhed og Liv, der er mere end Dagens Slid og Slæb og Nattens lokkende Lyst —.

Om Natten kan der blive stille i en og om en, og Vorherre er i Stilheden, ikke i Larmen og Uroen. Og i Stilheden kommer to Ting frem i et Menneskehjerte: *Mindet og Savnet*.

Mindet, ja — gode, rene Minder, men også Minder om, hvad man forbrød og forsømte i den Tid, der gik forbi, og som man aldrig kan kalde tilbage. Man kan ikke gøre *det* godt igen, man forbrød —.

Og Savnet kommer frem — som hos David:

„Jeg er træt af mine Sukke.

Jeg væder hver Nat mit Leje med mine Tårer“ —.

Man føler, man trænger til en Frelser, der kan skænke en Syndernes Forladelse og fylde ens Savn.

Og det er sådan endnu: Vorherre tager mod frygtsomme Mennesker og lærer dem at forstå, at der skal en Genfødselse til, for at man kan se Guds Rige med Retfærdigheden, Freden og Glæden, som man savner — og komme ind deri.

Denne Genfødselse er fuldbyrdet for vort Vedkommende, da vi blev døbt. Men så gælder det om, at vi kommer til at *leve* det Liv, vi er født til, leve i Forsagelse og Tro. Det nytter ikke at være født, hvis man ikke bruger de Livets Kræfter, som blev givet en ved Fødselen.

Men at leve sit Kristenliv, det vil netop sige: at få det frem i Lyset og Dagen. Der er sagt, at intet er skjult, uden det skal frem i Lyset. Det gælder det onde, men det gælder også det gode. Skal Kristentro blive en virkelig Magt i ens Liv, skal den sejre, da må den vise sig i Dagens Lys og Dagens Gerning, ja netop i ens *Gerning*, ens hele Liv og Færd, thi det er vel at mærke, at Kristentro er *Liv*, ikke Antagelser og Meninger. Den må vise sig dér, hvor man har sin daglige Plads og sit daglige Virke, som det viste sig hos Nicodemus: da han sidder på sin vante Plads i Dommernes Råd, kommer hans Sindelag over for Vorherre frem, hans Bekendelse. Det brød vistnok her igennem så at sige af sig selv, fordi det var bleven en sådan Magt i ham nu, at det *trængte* sig frem — måske inden han fik Tid til at tænke på, hvad nu Følgerne kunde blive af dette —. Sådan må det genfødte Liv vise sig: som en *ny Natur*, der bestemmer ens Tale og Handlinger uvilkårligt, i Stedet for den gamle Natur, der så gerne vil råde.

Apostelen Johannes siger om Døberen: han *var* ikke Lyset, men han kom for at vidne om Lyset. Dette kan vist siges at være Målet for hvert døbt, kristent Men-

neskes Liv i Verden. Vi *er* ikke Lyset, har det ikke i os selv, ak nej, der er så meget Mørke i os, men vi føler os dog som Lysets Børn, vi længes efter Lyset. Og *er* der kommen noget af Sandhedens Lys ind i vore Hjerter, sa *må* det lyse, det hører ligefrem Lysets Natur til. Vorherre siger også til sine Disciple: I er Verdens Lys. Han siger ikke: I *skal* være det — nej: I *er* det. Det vil sige: man skal ikke gå rundt og vigte sig med at lade sit Lys skinne; *er* der noget, skinner det af sig selv, fordi det er dets Natur at gøre det.

At være Lys og vandre i Lyset — det betyder at være sig selv, det, der var Guds Tanke med en, og at være dér, hvor Gud vil, man skal være.

Dette kan Vorherre endnu hjælpe Mennesker til, som han hjalp Nicodemus til det.

Ja, Vorherre danner *Mænd* — Mænd, der véd, *hvad* de skal være, og *hvor* de skal være. Og vi trænger altid til Mænd: Mænd med faste Hjerter —

det er Danmarks Mål.

Og Vorherre danner *Kvinder*, der ved, hvad det betyder virkelig at være Kvinder efter Guds Tanke, og vi kan føje til, efter gode danske Mænds Tanke:

Fromme, stærke Kvinder —

det er Danmarks Mål.

Ja, Vorherre danner fribårne, kække og gode Mennesker ved at dømme alt det ødelæggende, det frygt-somme, det vege, og ved at frigøre alle de Muligheder og Kræfter, som Gud gav, og som kan gøre Livet rigt og velsignet.

Thyge Thygesen.

En glædelig og velsignet Jul ønskes gamle Kendinge og Elever af

Familien i Tønning Præstegård.

Tanker om et og andet.

Nu falmer Skoven trindt om Land,
og Fuglestemmen daler;
alt flygted Storken over Strand,
ham følger muntre Svaler.

Hvor Marken bølged nys som Guld
med Aks og Vipper bolde,
der ser man nu kun sorten Muld
og Stubbene de golde.

Efteraaret er i Aar kommen særlig tidligt. Sommeren var saa hurtig i sit Forløb, Høsten var rede, før man tænkte derpaa; Fugleungerne havde faaet Fjer og Flyvefærdighed førend ellers, og nu er Markerne mejet og Kornet i Lade. Gøg og Stork er draget af Lande, Stærerne har faaet deres nye Rejsedragt paa, og Svalerne holder Flyveøvelser eller sidder i Rad paa Telefontraadene og piller deres blanke Fjer, mens de kvidrer lidt af Afskedssangen.

Sommerens Blomster er borte; der er intet Flor mere; man kan møde dem enkeltvis langs Vej og Sti, men deres Ansigter har ligesom faaet et andet Udtryk. I Haverne er det Efteraarsblomster: Asters, Georginer, Fuchsia, der dominerer, og der er modne Blommer og rødmende Æbler baade her og der.

Der er gule Blade paa Birk og paa Bøg, paa Lind og Løn, og alle levende Hegn er brogede af Blade og Bær i alle Farver.

„Det falner og falder ned Løvet over alle grønne Skove“, det er den vemodige Vise, Vinden synger Dagen igennem; det er den alvorlige Efteraarsstemning, der ligger over alt og alle. Det paavirker os mere i Aar, end det har gjort i mange Aar; denne Vemod og Alvor harmonerer med noget i vort eget Sind, og vi forstaar ligesom dybere end ellers, hvad det er værd at have Sommer, kunne se Kornet modnes og høste Markens Afgrøde i Fred og Ro. Vi kommer saa let til at tænke paa Vinteren som en ond Tid, slem at komme over for mange, Vinteren med korte, graa Dage uden Sol, med lange, mørke Nætter uden Stjerner, med Storm og Strenghed, Kulde og Nød.

Vi ængstes for Fremtiden og spørger stille, om der er Sværdtid og Ulvtid i Vente for os. Det er onde Tider for Menneskene i vor Verdensdel, et voldsomt Uvejr gaar over Europa; det ryger fra Baal og Brande, og røde Flammer rækker som Tunger mod Himmelen og fortæller om Krig, Mord, Ødelæggelse og menneskeligt Vanvid. Ingen, ingen ved, om Uvejret vil gaa vort Land forbi, eller det vil fare hærgende og ødelæggende ind over vore lave Strande og flade Agre, udviske vort Landskabs bløde Linier og styrte vort Folkehus i Støvet, tvinge vore unge Mænd ødelæggende Krigsvaaben i Haand i Stedet for at lade os øve vort Dagværk i Fred ved Plov og Spade, Høvl og Ambolt.

Ja, det kan jo være, at vi, naar dette læses, er klogere end nu. Men hvad vi end til denne Tid ved, hvad Budskab og Kaar de rindende Maaneder fra September til

Jul end vil bringe, altid eller længe i alt Fald vil vi huske, hvor ængstede vi var i disse Høstdage, hvor vemedigt det var at se de gule Løv og sige far vel til Gøg og Vibe, til Stork og Stær, fordi vi maatte tænke paa, hvorledes det mulig saa ud, naar Foraaret igen kaldte dem hjem til Danmark.

Det er rimeligt, at danske Mennesker i denne Tid er alvorlige og ængstelige for, hvad Fremtiden vil bringe, og alle ved jo, at selv om vort Folk faar Lov at være uden for Krigen, saa vil det europæiske Uvejr paa det økonomiske Omraade ogsaa blive at føle her hos os.

Men ved Siden deraf kan vi ikke andet end føle med dem, der er med i Krigen, og dem, der oplever Krigens Rædsler paa første Haand, selv om de ikke deltager med Vaaben. Hvilken dansk Mand eller Kvinde føler ikke i denne Tid med de danske Sønderjyder, baade med dem, der kaldes fra Hjem og Familie for at kæmpe i den tyske Hær, og med dem, der maa sidde hjemme og vente paa tunge Tidender fra Slagmarken. Det er mere, end hvad de hidtil har maattet gennemgaa.

Tænker vi end ikke paa os selv og vore nærmeste, saa er der alligevel Grund til at sørge over, hvorledes Krigens onde Aand raser, og hvorledes umaadelige, ja umaalelige og uerstattelige Værdier bliver ødelagte. Krigen standser det fredelige, produktive Arbejde og ødelægger Mængder af, hvad Arbejde med Haand og Hjerne har frembragt hidtil. Hvad der har kostet mange Aars trofast Slid at frembringe, lægges øde i et Øjeblik, ofte er det Værdier, der aldrig vil kunne erstattes, aldrig skaffes til Veje igen, fordi de er fyldt med Historie, indeholder en Slægts- og Livssammenhæng, som ikke kan skabes paa ny. Det fik endda være med den Slags Vær-

dier, hvis der ikke skete større Ødelæggelser; men Menneskene i et Land er Nationalformuens vigtigste Bestanddel; derfor er det største Tab i Krigen Menneskene selv: Menneskeliv og Menneskelykke. Den mejer de legemlig sundeste og stærkeste Mænd ned i deres bedste Alder, Blomsten af den mandlige Kraft vælger den som sit Offer, i Tusindvis af arbejdsføre Hænder og Legemer, stærke Villier, klare Hjerner gør den til intet. Ingen ved, hvilke Tanker der dør paa Valpladsen, hvilke varme Hjerter der her standser deres Slag, hvilke Planer til menneskelig Lykke der her bliver ødelagt. Det ser saa vanvittig meningsløst ud det hele. Her er der en kraftig ung Mand, en fattig Enkes eneste Søn, Trøst og Støttestav — revet i Stumper af en Granat. Hist er der en anden Mand, arbejdskær, idérig, lykkelig i sin Gerning og i sin Families Kredt — nu ligger han med en Kugle i Brystet, forblødt og forpint i Dødskamp ude ved Hegnet, revet fra Hustru og Børn. Saaledes kunde man blive ved, men enhver kan selv fortsætte.

Krigen vækker ofte Menneskenes ondeste Lidenskaber; selv gode Mennesker kan blive grusomme og vilde under saadanne Forhold: gamle Mænd bliver skudt ned, Kvinder voldtaget og skændet, Børn mishandlet og dræbt.

Jeg har slet ikke nævnt de saarede, hvilke Lidelser de maa udstaa, inden de bliver fundet af Ambulancen, senere paa Operationsbordet og under Sygelejet paa Hospitalet. Og med Krigen følger der gerne store Sygdoms-epidemier, der ikke alene angriber Soldaterne, men ofte breder sig i den civile Befolkning, hvor de dræber flere, end Krigen dræbte. I Krigen 1866 mellem Prøjsen og Østrig døde der af den civile Befolkning $\frac{1}{4}$ Million Men-

nesker alene af Kolera; Sygdommen havde bredt sig fra Hæren ud i Landet.

Jo, det er et vældigt Spild af mange Slags Værdier, store Summer af Lidelser og Smerter, Krigene fører med sig, ogsaa denne Krig, der nu raser i Europa, og det lader jo næsten til, at Krigsførelsen bliver haardere i Stedet for mere human. Det forundrer os maaske slet ikke; vi havde set og oplevet Ting, der lod os ane, at en grusom og haard Krigsførelse kunde ventes. Hvad har vi ikke i den nyere Tid oplevet af Prøjseraand og Prøjsersind, hvad har vi ikke hørt om tyske Officerer og Studenter? Sandelig, alt andet end, hvad der kunde varsele om Humanitet og Menneskelighed!

Men Franskmændene da? Ja, vi kender en Historie om, hvorledes franske Officerer et Sted i Afrika fandt Glæde ved at se en lille Negerpige levende blive ædt op af store Myrer. Den Historie vidner om en Raahed i Sindet, en Mangel paa Medfølelse med dem, der lider, som er ret uhyggelig. Fra Englændernes Deltagelse i Boerkrigen fortælles der slemme Ting. De engelske Soldater plyndrede de syge og dræbte de saarede, skød paa Sygehusene og hindrede Læger og Sygeplejersker i Udførelsen af deres menneskekærlige Hverv. Saarede Boere spændtes for engelske Kanoner, kobledes sammen og piskedes fremad; fangne Boere indespærredes i smaa urene og usunde Rum, hvor de efterhaanden døde af Sult. Lignende om ikke værre Ting kunde fortælles om Russernes Opførsel i den japansk-russiske Krig, og der er ingen Grund til at vente, at Humaniteten har gjort store Fremskridt i Rusland siden da. Vi har her Jødeforfølgelserne og meget andet i friskt Minde.

Alt i alt har vi ingen Grund til at tro, at den nuvæ-

rende Krig skulde blive mere menneskelig end de svundne Krige, og vi har da ogsaa hørt nok allerede. Naar vi foruden alt dette ogsaa tænker paa hele det Væv af Falskhed og Løgn, af Uret og Gudsbespottelse, der sender Landenes troskyldige Menneskemasser som Slagtekvæg imod hinanden og i Døden, ja, da er der til visse Grund nok til Alvor, Angest, Sorg og Gru.

Dybt nede fra i mange Sind stiger da det Spørgsmaal: „Er Krigen nødvendige Led i Verdensplanen? Er alt dette med i Guds Anordning?“

Mange Mennesker vil straks være paa det rene med, at Krig er Forstyrrelse af Planen, og de vil rundt om finde Vidnesbyrd om dette. Det vil ogsaa lige straks staa klart for dem, at en kærlig Gud ikke sender saa meget ondt og saa navnløse Lidelser over Menneskene. Men der er ogsaa mange Mennesker, der ikke paa dette Omraade ved deres levende Raad; de ved ikke, hvad de tør tro og tænke om denne Sag. Mange er der ogsaa, der anser Krigen for at være et Led i den store Verdensplan og derfor indsat og anordnet af Gud.

Der var engang en engelsk Præst og Samfundslærer, der hed Malthus. Han fremsatte den Lære, at der er et Misforhold mellem Befolkningens og Næringsmidlernes Tiltagen; Befolkningen vil tiltage mere end Næringsmidlerne; der vil blive Overbefolkning, og for at raade Bod paa dette findes Krig, Pest, Fattigdom, Nød og lignende Ulykker. Denne Malthus's Lære blev endnu mere fastslaaet, da den store engelske Naturforsker Charles Darwin i Aaret 1859 udsendte sin Bog: „Arternes Oprindelse“, hvori han hævder Udviklingslæren, Læren om en Fremadskriden fra faa og simple til talrige og sammensatte Former ude i den levende Natur, og hvor han i sin Udviklingsforkla-

ring fastslaaer Kampen for Tilværelsen som det dybe Princip, der udvælger de til Livet bedst skikkede Former, hvis Fortrin igen nedarves til Afkommet. Han viser med talløse Eksempler, hvorledes Naturen er fuld af den bitreste Kamp for Livet, og hvorledes de stærke sejrer, og hvad der gælder Planter og Dyr, gælder ogsaa Menneskene. I sin næste Bog om Menneskets Afstamning er Darwin dog knap saa sikker med Hensyn til Kampen som Udviklingsprincip i Menneskehistorien; men denne Bog er aldrig bleven saa grundig og omhyggelig læst som den første, og Darwinismen er derfor bleven Kampens Naturreligion. Den sænkede sig dybt i mange Sind, har i næsten en Menneskealder præget Kunst og Videnskab, Politik og Samfundsbetragtning, og den har kastet en dyb Skygge over Tilværelsen, samtidig med, at den har været ved at udrydde Religionen i Folkeslagenes Sind lige ned til Roden.

Var Darwinismen den eneste sande Videnskab, saa var Talen om en kærlig Gud meningsløs, og Kristendommen som Broderskabets Religion uforenelig med en videnskabelig Naturbetragtning.

Denne Videnskab signede Krigene og viste, at Magt var Ret. I den store Verden er der ikke Tale om noget Broderskab; det er Naturens Orden, at de smaa og svage bliver redet over Ende og trampet ned.

Krigen er den evige Nødvendighed og den eneste retfærdige Rettergang mellem Folkene. Der kan ikke være noget naturligt Udvalg — det vil sige — ingen Udvikling uden Racernes, Nationernes og Klassernes fortsatte Kamp for Tilværelsen, uden Kamp er al Udvikling umulig. Generaler, Statsmænd, Politikere, Historikere og andre Videnskabsmænd rundt i Verden og ikke mindst i Tysk-

land hylder denne Tankegang: General Moltke saa vel som Carl Marx, Bismarck saa vel som Friederich Nietzsche. Jeg anfører i Flæng en Del Udtalelser i den Retning:

„Krigen er hellig, den er indstiftet af Gud, den er en af de højeste Verdenslove. Krigen opretholder hos Menneskene alle store og ædle Følelser: Æresfølelse, Uegen nytte, Tapperhed og hindrer Menneskene i at synke ned i den krasseste Materialisme.“ — „Krigen er den højeste og helligste Ytring af menneskelig Handlekraft. Gamle Kællinger i Bukser, der frygter Krigen, kalder den hæs­lig og gruelig. Nej, Krigen er skøn; Krigen er det tyske Folks eneste Redning fra legemlig og aandelig Afkræftelse og Afmanding. Krigen er en Kulturkraft, Skaber og Opretholder af Staterne, et Led i den guddommelige Verdensorden. Der gives jo nemlig et noget, uden hvilket Mennesker og Folkeslag bliver trætte og syge, det er Krigen og den stadige Beredthed til Krig. Ve det Folk, der ikke staar paa Tidens Højde, ve Menneskeheden, hvis den indbilder sig at kunne undvære sin største Velgører, den eneste paalidelige Prøver af alsidig Dygtighed.“ „Næstekærlighedens Moral er tilladelig mellem de enkelte Mennesker; men gælder det Samfundene, er Egoismens Moral en Nødvendighed, saa maa den træde i Stedet for den mellem Enkeltvæsener tilladelige Altruisme (Menneskekærlighed).“

„Klasse- og Statsegoismen er Verdenshistoriens blinde Drivkraft; Krig mellem Klasser og Folk en Nødvendighed, og Klassekampen han altid været Samfundsudviklingens inderste virkende Aarsag.“ Derfor siger man til Menneskene med god Grund: „I maa være haarde! Død over de svage. De smaa og ringe maa udbyttes, som

Rovfuglen med god Samvittighed fortærer Lammene; de svage maa undertrykkes med vild Grusomhed. Hvert Middel er godt, naar det fører til Maalet.“

Det er denne samme Lære, Henrik Ibsen i sin Bog: „Kongsemnerne“ lader den djævelske Bisp Nikolas prædike:

„Der gives ikke godt og ikke ondt, ikke op og ikke ned, ikke højt og ikke lavt. Slige Ord maa I glemme, ellers gør I aldrig det sidste Skridt. I skal ikke hade Flok eller Sag, fordi Flokken eller Sagen vil *dette* og ikke *hint*; men I skal hade hver Mand i Flokken, fordi han er Eder imod, og I skal hade hver den, som staar rundt om en Sag, fordi Sagen ikke fremmer Eders Villie. Alt det, som I kan bruge, det er godt — alt det, som lægger Hindringer paa Eders Vej, det er ondt.“

Det løber en koldt ned ad Ryggen af Uhygge; men man forstaar, at det er i en saadan Tankegang, Krigene har deres Rod til syvende og sidst, hvad enten det er Krig, der føres med Kanoner og Bajonetter, eller det er Krig, der føres med Strejker og Lockouter. En saadan Livsanskuelse egner sig for Statsmænd og Politikere, der vil undertrykke og udbytte andre Nationaliteter og Racer, lige saa vel som den passer for „Overmennesker“, for hvem Massen og Mængden intet betyder. Og den samme Tankegang har en nær Forbindelse med Privilegier og Monopoler, den staar bagved de store europæiske Nationers Kolonisering i andre Verdensdele og har fremmet Stats- og Klasseegoismen paa Menneskelighedens Bekostning.

Det er en Livsanskuelse, der ikke tager videre Hensyn til Hjertelivet eller Følelsessiden i det menneskelige Sjæleliv; den har mere Brug for den kolde, klare Forstand, det nøgterne Sind og den skolede Intelligens. Hjertelivet

hindrer blot ens Handlinger, Følelsen stiller sig i Vejen for ens Planer; derfor skal disse Evner ligge ubrugte. Nej, Kundskab er Magt, Klogskab giver Myndighed, og Intelligensen løfter op over Hoben; det er, hvad man maa tilstræbe at naa, og det kan naas uden at tage Hensyn til Hjertets og de dybeste personlige Krav. Det er ganske sikkert, at vor Tids stærke Kundskabsdyrkelse har Sammenhæng med den omtalte Tankegang, Livet er en Kamp, og det gælder for alle om for enhver Pris at komme ovenpaa.

At Livet paa den Maade bliver koldt og hjerteløst, uden Varme og Lykke, ja, det kan ikke skjules; men saa maa man resignere og tage Livet, som det er.

Men i de senere Aar har mange begyndt at vende sig fra denne Livsanskuelse, som hverken moderne Videnskab, Historie eller Religion giver Medhold.

Saa vel Videnskaben som Virkeligheden har forlængst paavist, at der er ingen Grund til at være bange for Overbefolkning, ja, at der snarere er Fare for Underbefolkning. Jorden er, for lange Tider i alt Fald, stor nok for os alle, og der er paa de fleste Steder af Jorden for faa Arbejdskræfter, skønt den moderne tekniske Udvikling har frigjort en Mængde Kræfter, Arme af Staal og Fingre af Jern til Hjælp for de Mennesker, der er. Da Malthus fremsatte sin Teori, glemte han at regne med, at Menneskeaaanden har en ubetvingelig Trang til at beherske Naturen og dens Kræfter mere og mere fuldkomment, og her er Kræfter nok. „Der er ingen Grænser for, hvad Jorden kan yde“; Menneskene kan forædle saavel Planterne som Dyrene, saa de giver langt mere Udbytte; kort sagt, Mennesket kan frigøre langt flere Formerelseskræfter og derved skabe flere Næringsmidler,

end han selv har Brug for. Derfor er Krigen i alt Fald ikke nødvendig for at hindre Overbefolkning, lige saa lidt som Fattigdom, Sygdom og anden social Nød.

Darwinismen er der ogsaa bleven saa grundig rokket og pillet ved, at dens Magt over Bevidsthederne bliver ringere Dag for Dag. Med Hensyn til selve Arveligheden hersker der langt flere Tvivl nu, end Darwin nogen Sinde havde tænkt sig. Spørgsmaalet viste sig ved nærmere Eftersyn at være mere indviklet, end man havde ventet. Og med Hensyn til selve Kampen for Tilværelsen, ja, saa staar den ganske vist som en Kendsgerning, der ikke kan benægtes; man underkender heller ikke dens Betydning i Livets Husholdning; thi det er jo den, der udvisker og udskiller det udelige og udygtige. Men naar det derimod gælder om at frembringe det dygtige, det nye, der har rigere Livsmuligheder, slaar dens Evner ikke til; den kan vælge mellem det, der er; men den kan ikke skabe noget nyt. Her er der andre Faktorer, som spiller en større Rolle, selv om de heller ikke helt ud kan klare Livsudviklingens Hemmelighed.

Vil vi med Hensyn til Krigen prøve at anvende den darwinistiske Udviklingsforklaring om Kampen for Tilværelsen som Udvalger af det bedste, ja saa ser vi jo, at det bliver et bagvendt Udvalg; thi det er jo netop de sundeste og stærkeste Mennesker, Krigen ødelægger, medens den levner Skrællingerne, og det vil absolut føre til, at Slægten rent legemligt maa gaa tilbage, hvilket ogsaa før eller senere vil føles paa det aandelige Omraade. Krigen vil altsaa ikke i Virkeligheden give noget Fremskridt.

Nej, Fremskridtets Moder er det fredelige Samarbejde og den gensidige Hjælp, og i Menneskehistorien er det Fredstiderne, der fører Udviklingen fremad, medens Kri-

gene hæmmer, rykker tilbage og ødelægger det allerede vundne. Vi skal ikke være bange for at spørge ude i Naturen; thi den vil holde med Fredstanken; den vil aande imod os et helt andet Livsprincip end den stygge Krig og den bitre Kamp. Naturen spiller aldrig Værdier; den søger stadig at opnaa mest muligt med mindst mulig Bekostning under sin Stræben mod Skønhed og Harmoni. Ser vi os om ude i Naturen, vil vi „se, den strømmer over af Hjertevarme og Godhed, saa længe det gælder om at udstyre Individet paa allerbedste Maade og hjælpe alt det frem, der endnu har mindste Mulighed i sig“. Den er slet ikke saa ond, som Darwinisterne har villet gøre den.

Det var fristende at komme ind paa at nævne Eksempler paa Samarbejde og gensidig Hjælp fra saavel Planternes som Dyrenes Verden; men jeg skal nøjes med et enkelt Forhold.

Medens alle Planter engang for umindelige Tider siden var Vindbestøvere, saa er de nu Tiendedele Insektbestøvere. Samtidig med, at de gik over til dette Samarbejde med Insekter, sparede de paa de store Udgifter til Bestøvningens Forløb og fik Raad til straalende Farver, mangfoldige Former og dejlige Dufte. Plantelivet blev derved rigere og skønnere. Insektverdenen forandrede sig ogsaa. Alle Insekter var Rovinsekter til at begynde med; Mord og Plyndring var deres Liv og Lyst, nej ikke Lyst maaske; thi da Blomsterne indbød dem til Maaltid af Honning og Blomsterstøv, modtog de Indbydelsen, og efterhaanden forandredes Sværd og Kniv til en fredelig Sugesnabel, og da det nu ikke kom an paa Styrke og Panserklædning, fik de Raad til finere Former og dejlige Farver. Vi fik Sommerfugle i Stedet

for Rovbiller, fredeligt summende Blomsterbier i Stedet for Stimænd med Gift og Dolk.

Man har vel ogsaa Lov til at forudsætte, at det er et lykkeligere Liv at leve af Honning og Blomsterstøv og flagre fra den ene skønne Blomst til den anden, end at leve af sine Kammeraters Kød og Blod, gaa paa Jagt og ligge i Baghold med Udsigt til Kamp og maaske Tab.

Er her ikke en lysende Linie, en gensidig Kommen hinanden i Møde efter det Princip, at den ene Tjeneste er den anden værd!

Den moderne Energilære taler om, at enhver Kraft, der ikke umiddelbart bliver benyttet til positive Formaal, har forfejlet sit Maal, det vil altsaa sige, at den i den store Livshusholdning er spildt; det levende Væsen, som skal bruge en Del af sin Kraft til at udvikle Forsvars- eller Angrebsmidler, har mindre til Raadighed, naar det gælder Hensynet til andre af Tilværelsens Opgaver og faar navnlig ikke noget til overs til Fremskridt, til Nyerhvervelser; derfor maa Omkostningerne til Kamp og Kampberedthed egentlig betegnes som uproduktive Anstrengelser, Spild af Værdier. Enhver Landmand og Havedyrker ved, at hvis man værner sine Planter og Dyr, saa yder de mere af det, som man netop ønsker, de skal yde; de faar Kraft til overs til nye Fremskridt. Ude i den vilde Natur indskrænkes mere og mere de Planter og Dyr, som tærer meget uden at yde. Rovdyrene forsvinder for at give Plads for fredeligere og mere økonomiske Væsener. I det hele kan det sætte adskillige Tanker i Gang videre ud og længere frem, dersom man kommer til at tænke paa Forholdet mellem den levende Natur og Menneskene, tænke paa den gensidige Hjælp, som de yder hinanden. Landmanden forbedrer sine

Planter og Dyr, som saa igen „tvinger“ ham til Fremskridt i Dygtighed.

Vender vi os til selve Menneskehistorien, ja, da faar vi at vide, at Krigen tærer og ødelægger, medens det fredelige Samarbejde, især hvis det sker under fuld Gensidighed, bygger op. Arbejdsfred er en ganske naturlig og praktisk Ting. Derfor er Historien fra Arilds Tid til vore Dage en stadig videre og videre Sikring af Arbejdsfreden ved Lovbestemmelser og Retsinstitutioner, der til enhver Tid søger at give enhver sit, saa vidt som det er muligt. Det er den tiltagende Kulturs Opgave mere og mere at indskrænke Spild af Kræfter; Menneskene tilsigter en dobbelt Vinding, først det at faa Raadighed over saa store Energimængder som muligt, og dernæst det at anvende saa lidt som muligt til livsfjendtlige Formaal. Derfor skal Lov og Ret muliggøre Livets Virksomhed for hvert enkelt Menneske, saa at han mindst muligt hæmmer sine Medmenneskers Virksomhed, og selv mindst muligt hæmmes af disse. Det er en gensidig Tilpasning, som under raa Tilstande ordnes ved Volds handlinger, hvor kun den ene Part bliver tilfreds. Saaledes skete det i gamle Dage, da Menneskene stod paa et lavt Kulturtrin, og da hver enkelt for halvvejs at kunne gøre, hvad han vilde, maatte anvende en større Del af sin Tid og Kraft til Kamp med sine Naboer, medens han kun beholdt en mindre Del til Pleje og Røgt af sine umiddelbare Interesser. Saaledes sker det Starterne og Klasserne imellem i dette Øjeblik, og mange Kræfter er gaaet med til at sætte Kampmidlerne i Stand, hvad enten vi tænker paa den europæiske Krig med almindelige Vaaben, eller vi tænker paa den sociale Krig mellem Arbejdsgivere og Arbejdere.

Skaffes denne Kamp af Vejen ved gensidig Overenskomst og Enighed om Grænser og Forhold, kan al den bortødslede Kampenergi komme til at tjene positive Formaal. En saadan Ordning af Retsforholdet mellem Enkeltmennesker, Klasser og Stater er det Udviklings Maal at bringe til Veje. Vi kan følge denne Bestræbelse gennem al Historie, og vi kan se, at jo højere Kulturstandpunkt, et Land staar paa, des mere ødelæggende er Krigene. De forstyrrer paa en voldsom Maade det mangfoldige Samarbejde og den gennemførte Arbejdsdeling, som den fredelige Udvikling i Pagt med Tilværelsens Mening har muliggjort.

En Erkendelse af Fredens, Samarbejdets og Forbundets Betydning og Værd er udtrykt i Linier som disse:

„Og Fynbo og Jyde og Sjællandsfar
til eet Hus jo alle vi høre.“

Eller naar Grundtvig skriver:

„Byrd og Blod er Folkegrunde,
— ikke Luft og ikke Staal —
fælles Ord i Folkemunde
det er Folkets Modersmaal,
som det klinger, som det gløder,
saa hos Danskere og Jøder
holder det i skjulte Baand
Luftens eller Himlens Aand.

Til et Folk de alle høre,
som sig regner selv dertil,
har for Modersmaalet Øre,
har for Fædrelandet Ild.
Resten selv som Dragedukker
sig fra Folket udelukker,
lyser selv sig ud af Æt,
nægter selv sig Indfødsret.“

Historien viser ganske tydelig en Stræben efter fredeligt Samarbejde og Arbejdsdeling mellem Folkene og Racerne og, at Krigene er Sygdomme med Død og Ødelæggelse i Følge. Menneskene skal underlægge sig Jorden; men skal det ske og blive til Velsignelse, synes det at være Vilkaaret, at de forenes i frit Samarbejde under fuld Gensidighed. De historiske Vidnesbyrd peger i Retning af Frihed og Broderskab og løfter advarende Fingeren, naar Talen er om Tvang og Udbytning.

Og her støttes de historiske Vidnesbyrd mægtigt af Religionen og især den kristne Religion. Den kristne Religion er Broderskabets Religion, Kærlighedens Religion. „Alt, hvad I vil, at Menneskene skal gøre mod Eder, det gøre I ogsaa mod dem“. Det stemmer daarligt med Kampen og det hensynsløst at hævde sig selv og ride andre over Ende.

Det synes ganske sindssvagt at hævde, at Krigen kommer fra Gud, og gudsbespotteligt, at bede Gud velsigne de Vaaben, der dræber og ødelægger det, som han har skabt i sit Billede. Hvor som helst man slaar op i det nye Testamente, vil man finde den stærkeste Protest imod Krigs- og Herremoralen, saaledes som en darwinistisk og positivistisk Filosofi og Videnskab hævder den.

Blot et Eksempel blandt mange. Det hedder hos Matthæus: „I ved, at Fyrsterne hersker over deres Folk, og deres Stormænd bruger Magt over dem; men saa skal det ikke være blandt eder; den, som vil blive stor blandt eder, skal være eders Tjener“.

Naar de ængstende Tanker kommer og stiller os det Spørgsmaal, om Krigene er Led i den guddommelige Verdensplan, da kan vi roligt sige nej. „Gud er god, og hans Miskundhed varer evindeligt“; men der er megen

Ondskab blandt Mennesker; det er den, der er Aarsag til Krigen; det er den gamle, retfærdige Lov: „Hvad et Menneske saar, det skal han høste“, der nu som et Uvejr gaar over Europa. Det er Dødens Høst, Syndens og Ondskabens Høst, der lægger saa meget øde, at man sikkert efter Krigens Slutning kan anvende den gamle Salmes Ord:

»Hvor Marken bølged nys som Guld
med Aks og Vipper bolde,
der ser man nu kun sorten Muld
og Stubbene de golde“.

Det er inderlig vemodigt at tænke paa et saadant Krigens Efteraar, hvor de europæiske Folkeslag med Saar og Savn gaar ind i Vinternatten.

Men har vi saa lært, ude i Verden som her hjemme hos os, Gud at kende, som han er, og forstaaet:

„at over os det hele Aar
sin Fred han lyser gerne.“

saa tør vi vel ogsaa nok haabe:

„at efter Vinter kommer Vaar
med Sommer, Korn og Kærne.“

Det er jo, Gud ske Lov, saaledes, at ogsaa ud af det onde kan der findes Vej, og at Gud kan vende det til det gode, som Menneskene tænkte ondt i deres Hjerter.

Ud af Angesten og Vemodet rejser sig da Haabet, fordi ingen kan udholde at grue for Fremtiden altid. Livets værste Kæteri er at mangle Haab og Tro; der, hvor Haabet lades ude, er Helvede.

Haabet tænder en Strime af Lys gennem den dystre Vinternat, og vi hører et ildnende Raab: „Til Arbejd! Fremad paa ny!“ Og saa er det, som om der er Sang i Luften omkring os; høje lyse Stemmer løfter Ordene som et Mærke:

•I mänskor förglömm er gråt
och kommer och följer oss åt;
se, fjärran vi gånga
att solskenet fånga,
ja, kommer och följer oss åt.“

Det er Vandresangen! Der er nogen der forude! Op, af Sted! Vi maa med i Flok og Følge for at faa Solskin over vort Liv!

Der skrider de foran os som et lysende, frelsende Tog, alle de Historiens store og smaa, som i Selvfornægtelse tjente, som aldrig søgte deres eget, men levede for andres Lykke, som heled de slagne Saar og byggede op, hvad urolige Hoveder havde revet ned, adlede Arbejdet, det fredelige Arbejde, saavel det legemlige som det aandelige, udvidede deres Medmenneskers Synskreds, øgede Livsmødet hos de forknytte, rejste Villien hos de trætte, hjalp de fattige og dem, som led Uret, plejede de syge og tog sig af de gamle.

De forstod, at Egoisme, Selvviskhed og Herskesyge giver ingen Lykke, at intet Menneske nogen Sinde bliver stort ved at trykke andre ned, og at et Arbejde, der ikke kræver Selvfornægtelse og Offer, vejer ikke noget til, naar det gælder at fuldbyrde Guds Planer. Alle havde de den gode Tjeners Egenskaber: det varme Hjerte, det redelige Sindelag, den enfoldige Velvillie og lykkelige Evne til Hengivelse i det, der var stærkere end dem selv. Vejen, de fulgte, gik langs Svælg og dybe Kløfter, den var stejl og stenet; men det maa den Vej være, der gaar i Højden, op mod Vidderne, hvor Luften er renere end i det lave, og hvor der er Solskin længe efter, at Dalen og den flade Mark er lagt i Skygge.

De Enkeltmennesker og de Folk, der kommer med i

dette Tog ad disse Fredens Veje i trofast og hjerteligt Arbejde, er paa den rigtige Vandring fremad og opad.

Det er altid godt at lytte til, hvad de har at sige, som har det gode Haab om og den levende Tro paa Fremtiden. De kan hjælpe baade Enkeltmand og Folkeslag over mange Ting. Der har vel ikke været nogen her i vort Folk, der har haft saa stor Tro til dets Evner og saa levende Haab om dets Fremtid som Grundtvig. Han havde et saa mageløst Haab, at det stundom ganske kan tage Vejret fra en at høre hans Røst. Det er f. Eks. helt underligt i disse Tider at læse hans Digt: „Om hundrede Aar“.

En Morgenstund i den sene Høst i Sejrens Aar lige efter Istedslaget sad han og drømte om, hvad af nyt der vilde være at se i Danmark om hundrede Aar.

„Tankerne bølged saa smaat og tæt
som Vandet, naar Vinden det kruser let.“

Han syntes først at høre „vilde Toner“, der varslede, at „om hundrede Aar er alting glemmt“, Ord, der talte om vort Lands Udslettelse af Staternes Tal, om Tider, „da selv til Eksamen ej mer det kræves at vide, hvor Danmark paa Kortet laa.“ Men pludselig lyder en anden Stemme, og han faar helt andre Ting at høre. Det er den „Gamle i Norden“, der lader sin Røst lyde, ham, „der altid svarer, naar Skjalden spørger med sønlig Hu.“ Han taler om lysere Tider, om Folkelivets Trivsel og Danskhedens Fremgang.

„Om hundrede Aar er den danske Tunge
langt mere berømt end det danske Sværd,
om hundrede Aar er den danske Konge
den eneste Drot, som er Navnet værd;
om hundrede Aar er den danske Skrift
et Aandens Vidunder af Hjertets Drift.

Om hundrede Aar er den danske Bonde
 langt bedre oplyst om de bedste Ting
 end nu Professorerne om det onde
 og om alle Tyskeres Bukkespring;
 han kender vor Jord i dens bedste Dragt,
 han kender den himmelske Godheds Magt.

Om hundrede Aar er et Lys der oppe,
 som kaldes det danske af læg og lærd,
 det skinner ej op over Bøgetoppe,
 men drejer sig ene om Livets Værd,
 og alle dets Aarer her indenlands,
 hvor Freden er Fylde og Glæden Glans.

Og Hjerternes Klang er i Modersmaalet,
 dets Tab uden Bod som Moders Røst;
 dets Lys er som Luen af Arnebaalet,
 dets Lyd er som Sangens ved Moderbryst;
 dets Kraft er som Mælkens af Moder sød,
 dets Varme som Lejets i Moderskød.“

Det er et folkeligt Livshaab uden Lige. Den gamle Skjald tør tænke stort om sit Land og Folk, og det er lysteligt at høre ham varsle om en kraftig Fornyelse af alt det danske indadtil, hjerteligt og aandeligt; men den indre Fornyelse meddeler igen sin Kraft til det ydre Liv og skaber Duelighed og Dygtighed:

»Fra Hjertet ej blot strømmer Liv til Hænder
 og rører i dem sig da kønt og frit.“

Hvorvidt det passer, hvad Grundtvig her profetisk har spaaet, er der ingen, der ved, „det er skjult hos „den Gamle af Dage.“ Men vi kan sige, at skal dette mageløse Livshaab blive virkeliggjort, og vor folkelige Lykke blive saa god, da stilles der store Krav til hver enkelt iblandt os, da skal vi vende vort Blik indad, da gælder det om, at vi bevarer vort Hjerte; thi fra det udgaar Livets Kilde; det er det, der giver Sammenhæng i vort

Liv og vor Personlighed, naar al Forstand staar stille. Sindets Renhed og Adel, det sjælelige Livs Dybde og Inderlighed, det aandelige Livs Højhed og Kraft det vil være vor Styrke og vor Hjælp. Det betyder ikke nær saa meget, hvad vi ved, som hvad vi er. Det er ikke alene de rent ydre Tings Fortræffelighed, den materielle Dygtigheds Størrelse — Smør og Flæsk og Æg m. m. — der har Betydning, alt dette kan meget godt dække over smaa Tanker og kolde Hjerter, over folkelig og aandelig Fattigdom.

Vi har vel nok i de senere Aar hertillands været for optaget af dette ydre, Formerne og den Slags, Livets rent materielle Ting og Bekvemmeligheder, saa vi har glemt, at Livet skal være en Sammenhæng, en Harmoni. Det aandelige Livsindhold i Mennesket maa stige samtidig med den ydre Dygtighed og Magt.

„Sidde godt og ligge blødt,
falde let i Staver;
gaa i Søvn, snakke dødt
og faa tykke Maver,
det er vor Ulykke nu,
naar ej Naalens rette Brug
det betids forbyder.“

Derfor trænger vi til en fin Samvittighed, en Uro i Sindet i Retning af Inderlighed og Selvprøvelse, et noget, der med Naalestik kan holde os vaagne og klarøjede.

„Hvad udad tabtes, skal indad vindes“, skal vi nu anvende lidt mere i den Betydning, at „indad“ betyder indad i Hjertet og Sjælen. Det, vi skal søge, er en indre Kultur, der svarer til vor berømte ydre. Til det Arbejde faar vi Brug for alle gode Midler. Vi har her nationale Værdier: Sprog, Historie, Kunst, som kan blive os til

uvurderlig Nytte, hvis „den danske Bonde skal blive bedre oplyst om de bedste Ting“, som Grundtvig skrev. Og saa det religiøse Liv; ingen Enkeltmand, intet Folk har Raad til at se bort fra det religiøse Livsbehov og de kristelige Livsværdier, naar det gælder om at faa Kraft til Fremgang mod nye Maal.

Alt det andet er godt nok; men det slaar ikke til. Naar Livets Storme og store Uvejr kommer, naar Vinternatten lang og mørk lægger sig over Jorden, da „bøjer Sindet sig ned til sidst, ved ikke, hvor det skal Modet tage.“

Men saa kommer Julen med sit Budskab til tunge, trætte Sind og syge, saarede Hjerter, Budskabet om Fred paa Jorden, Frelse fra Synd og Død.

Ja, Fred paa Jorden, det er den store Forjættelse fra Gud; men det er ogsaa den store Forpligtelse for Mennesker. Fred paa Jorden *fra* Gud — thi det er Livets Plan og Mening — men *ved* Menneskers Hjælp og Arbejde.

Det er Arven, som det kristne Europa har at løfte, det er Vejen, som hver og en iblandt os, for vor egen Skyld, skal slaa ind paa, det er det Arbejde, som vor dybeste Længsel til syvende og sidst stunder imod, og hvor vor Sjæl vil finde den største Velsignelse og med Guds Hjælp den dybeste Forklaring paa alle Livets dunkle Gaader.

Og da nynner vi gladere, naar „Aaret dybt hælder i sin Gang“, Efteraarets vemodige Vise, fordi vi ved, at Vinteren bringer Julen.

„Lad gulne hvert et Blad paa Kvist,
lad falme alle Straa,
Guds Kærlighed jeg ved forvist
omskiftes ikke saa.

Lad synke kun med Løvets Fald
hver Markens Blomst i Rad,
min Tro paa ham bevare skal
sit friske Hjerteblad.

Jeg ved, hvor Glæden har sit Hjem,
naar øde Mark staar hvid,
hint Frydekor fra Bethlehem
forstummer ingen Tid.

Modtag hermed fra min Kone og mig Ønsket om en
glædelig Jul og et godt Nytaar.

Kristen A. Lange.

Ungdomsvenskab.

Udkast til et foredrag af Grønvald Nielsen.

Ordførere taler ofte ud af et savn. De maler værdier, som livet nægtede dem selv, men som de godt føler er til, og som de gerne vilde hjælpe tilhørerne til at komme i besiddelse af.

Men der kan ogsaa tales ud fra noget selvoplevet. Det er dette, jeg går i lag med, når jeg vil prøve at holde et foredrag om ungdomsvenskab. Med stor taknemmelighed føler jeg på dette område erfaringens sikre grund under fødderne.

Der siges tit i vore dage, at venskabsfølelsen er ved at dø ud i slægten. Man minder om, at hedenske forfattere i gamle dage gav venskabsfølelsen en langt større plads end nutidens penneførere. Hos Aristoteles f. eks. overstråler det alle andre sjælelige værdier. I hans ti bøger drøftes venskabet i de to. Venskabet stod for ham som det personlige livs fuldkommengørelse og var tillige det bånd, som holder staterne sammen. Han mente nemlig, at hvis borgerne blev venner, så vilde retfærdigheden, som er alle velordnede samfunds største sag, være fuldstændig sikret. Oldtidens mytologier har også meget at fortælle om venskab.

Den forandring, som der vel nok i tidens løb er foregået, skyldes en udvidelse af menneskelivet og dets tanker. Nutidens idealer er større og mere upersonlige end fortidens. Muligvis finder også venskabstrangen hos vor tids mennesker tilfredsstillelse på en anden måde end i gamle dage. Ægteskabet udfylder langt oftere nu end før, hvad venskabstrangen kræver. Mænd og kvinder står hinanden langt nærmere i åndsarbejde. De kan blive kammerater i en dybere betydning af dette ord nu end før. Dertil kommer, at menneskehjerterne kan få en religiøs tilfredsstillelse, som i fordums dage var umulig, og det stærke åndelige fællesskab gør mennesker mindre afhængige af personlig omgang.

Alligevel er venskabet ikke nogen forældet følelse, det er lige så sandt i dag som på Aristoteles tid, at ingen brød sig om at leve her i verden, hvis venskab var en umulighed.

Venskab er og vil fremdeles blive en livsnødvendighed, og et ædelt, selvforglemmende venskabsforhold vil nu og alle dage ligge inden for mulighedernes grænse. Menneskehjertets historie beviser det. Alle landes litteraturer bærer herlige vidnesbyrd herom. Endnu findes der mennesker, som sætter livet til for deres venner. Det er unødvendigt at tvivle om venskabets mulighed eller om dets forunderlige sjælelige skønhed.

Davids og Jonathans historie viser os, hvad der i oldtiden var typisk for et sådant forhold. Fine ubevidste kræfter lærte disse to mænd, at de tilhørte hinanden. Der voksede ud af al tidens forvirring og op gennem alt det uharmoniske i disse to venners personlige liv en ny og herlig verden. Det var, som om et smil fra Gud forandrede alt for dem. Den ene blev friet ud fra et smud-

sigt hofs fristelser, den anden fra et landflygtigt livs bitterhed. I dette venskabs rige var der ingen rangsfor- skel mellem kongesønnen og hyrdedrengen.

Den glæde, som udspringer fra sande, trofaste venners hjertelige fællesskab, er en af de største og reneste her i verden. En engelsk digter synger: „Læsning ender i sørgmodighed. Vinen føder last og sygdom. Rigdom vol- der besvær. Elskov er dårskab. Men fra venskabets kil- der opvælder livets sande glæder. Farvel min rigdom, mine bøger, min flaske, mit sværmeri, når blot mine venner bliver!“

Nå — vi skriver ikke under på alt, hvad der råbes ud gennem disse linjer. Men sandt er det, at venskab kan åbne døren ind til mange af livets underfulde skatte. Når alt kommer til alt, er det nemlig kun kærlighed, som kan åbne døre. Vi ved intet til gavns om mennesker, dersom vi ikke holder af dem. Mange værelser i livets store bygning er stadig lukkede for os, indtil kærlig- heden giver os nøglen i hånden. Den kølige tilskuer ser intet — eller, hvad værre er: han ser fejl.

I et godt venskab afsløres ofte for første gang kærlig- hedens hemmelighed. Når det fødes i hjertet, så mær- ker vi, at der er kommen en underlig kraft ind i vort liv. Det er ret, ligesom kærlige hænder styrede vore veje. Vi får noget at se inde i hinanden, som vi aldrig før drømte om:

»Den rigdom, de uendelige skatte,
som dog en evig ånd i sig må fatte.

Alt det bedste i os kaldes frem i lyset.

Hvor underfuldt og glædeligt! —

Et sådant oprigtigt og sandt venskab samler man ikke op ude på gaden. Hvis man fandt det der, var det ikke

meget værd. Man må lede efter det, som man leder efter skjulte skatte, og der skal både omsorg og eftertanke til for at bevare det.

Nogle naturer synes på en særlig måde stemte for venskabsforbindelser. De er åbne, deltagende, uselviske. Det er maaske de mennesker, som får mest ud af livet.

Til alle kommer en eller anden dag venskabet og banker på hjertets dør. Da gør vi bedst i at lukke op, hvad de fleste vist næppe gør. Men det underfulde, som vi oplever, hvis døren åbnes, kan så nemt udgnides og falme i hverdagslivets slid. Det begynder som en varm følelse og må behandles fint, dersom det skal bevares. Det kan ødelægges af ubesindighed i selve fødselsstunden, og det kan dræbes ved forsømmelse senere. Ikke enhver blomst har livskraft til at vokse på stenet grund. Mangt et lyst venskab snakkes til døde. Alle uvedkommende må forbydes adgang til venners hemmeligheder, og det er altid et udvortes tegn paa manglende ærefrygt, dersom vennerne ikke selv kan tie. Imellem vennerne indbyrdes må samlivets kanal altid holdes åben, og dette må man gøre noget alvorligt for, ellers lukkes den snart.

Når det første mødes stemning er forbi, opdager vi snart noget hos vor ven, som trækker fra, et minus til hans værdi. Dette betyder kun, at intet menneske er fuldkomment. Derfor gælder det nu om, at vi med takt, ømhed og tålmodighed kan få taget pletterne væk, som findes på vennens karakter. Det er tåbeligt at lade hans skønne egenskaber fordunkle af en fortrædelig sindstemning, fremkaldt ved nogle menneskelige skrøbeligheder.

Det gælder især om, at samlivet med venner ikke svækkes, men vedligeholdes ømt og fint, at det dog må

bevares i denne kølige verden som et helligt sted, hvor vi kan ånde dybt og frit.

Imellem venner må altid være tillid og fortrolighed. Vi bliver så forfærdelig ensomme, dersom vor holdning over for venner er som en væbnet neutralitet, hvor vi er mistænksomme, klynkende og sygeligt forsigtige i al vor færd. Især dræber mistænksomheden mange venskaber. Venskabets kunst læres ikke lige let af alle. For nogle mennesker falder det så naturligt at være tillidsfulde. Andre har så svært derved. Men dersom vi føler os dragne hen imod en dybere forbindelse med et andet menneske, så er det ikke værd at være alt for forsigtige med at give vore følelser udtryk. Der er gyldne øjeblikke i livet, som ødelægges ved tåbelig tilbageholdenhed. Måske vi gemmer paa sørgelige erfaringer fra fortiden, som gør os bange for helt at give os hen i forholdet. Men de varme naturer, som i dette forhold handler efter en indskydelse, er oftere af en finere støbning end de sygeligt forsigtige, som altid er på vagt for ikke at blotte sig selv.

Vi kan ikke være noget for hinanden, ikke engang i forretningssager, uden et vist fond af tillid, og dette er så meget mere nødvendigt, når et dybere samliv begynder. Ved tillid finder man en ven. Ved troskab bevarer man ham.

Det gælder om at kunne gribe enhver anledning, der frembyder sig, til at kunne tjene vor ven. Livet bygges jo væsentlig op af små ting, og mangt et venskab visner hen ved forsømmelser. Hjerterne mister deres ynde, fordi begge parter går og venter på en stor anledning til at vise kærlighed.

Venskabets åndelige værdi ligger netop i den anledning, som det giver til at gøre et menneske en tjeneste,

og hvis denne anledning vedblivende forsømmes, tages venskabet herlige gave fra os. Venskab begynder ganske vist i følelsen, men det kan ikke vedblivende trives i den alene. Troskab må ytre sig i handling. Her drejer det sig slet ikke om hjælpens storhed eller gavernes værdifuldhed, men: selve åbenbaringen af kærlighed og tænk-somhed. Ja, opmærksomhed i småting er i alle livsforhold hemmeligheden ved vor personligheds vækst. Lidt venlighed, påskønnelse og fortrolighed bliver de fleste af os kaldede til at udføre, og derigennem vedligeholdes det yndefulde i venskabet. En sådan færd har nemlig til følge, at følelsen altid kan ses på begge sider. Hvis vi aldrig giver vore venlige følelser til kende, hvad sikkerhed har da vor ven eller vi selv for, at de fremdeles er levende?

Trofasthed i sin færd er altid den udvortes følge af hjertets bestandighed — den sjældneste og skønneste af alle hjertets egenskaber. Det lønner sig altid at være trofast. — Gennem den lille anledning til hjælpsomhed udvikles vi til at klare os i de store prøvelsens stunder, hvis sådanne senere skulde komme — de tider, da venskabet bliver prøvet lige til sin allerinderste grund.

Mange mennesker handler ilde med venskabet kostelige gave. De ødelægger forholdet til fremme for egne selviske interesser og bevarer derfor aldrig gode venner. Andre kaster venner til side for hvert trin, de kravler op ad den sociale stige. Men der er en Nemesis i denne hjerteløshed. Sådanne menneskers åndelige liv hæver sig aldrig over det lave, og ingen står dem nær i modgangens dage. De lærer egentlig aldrig at kende kærlighedens dybe glæde.

»Med sejr fra Moskva til Kartagena
han dør dog ensom på St. Helena«.

Så er der de letsindige æventyrere med de sværmeriske følelser. De er altid parat til at ofre gamle venner for ny. De finder en svane i enhver gås, som de møder, og deres løn er et ensomt og forladt hjerte. Venskabet skal nemlig vokse sin stille vækst, indtil det bliver os helligt, ellers når det aldrig sit mål.

Det er en del af vort livs arbejde at være det bedste for vor ven, at han kan blive det bedste for os, således at det højeste og dybeste, som begges naturer indeholder, kan komme til udfoldelse. At blive en stærk hånd for en anden i trængselens dage, at være et styrkens bæger for en anden i svaghedens stund, det er at kende livets herlighed.

Der er noget fortryllende i et ædelt venneforhold. Det er som en dør, der åbnes ind til det underfulde i livet, og den åbner sig lettest i ungdommens friske dage. Igennem ungdomsvenskabet mærker vi måske først, hvad det vil sige at være forenet med sit folk, med verden. Vi er ikke længer afsondrede enheder, men er ligesom bleven ført ind imellem de store kræfter, der forener menneskeslægten.

Venskabet kan også være en vagtpost over for fristelser.

Mindet om en god ven, som vi beundrer, har en stor magt til at fri os fra noget dårligt og til at tilskynde os til det gode. Tanken om, at vennen vil sørge, dersom vi snubler eller falder, kan ofte give os kraft til at stå fast. Hvad vilde min ven dog tænke, dersom jeg hengav mig til noget tarveligt. Jeg må altid kunne se ham frit ind i øjnene og møde hans rolige blik. Ellers bliver min opførsel en plet på vort venskab og lægger et slør over vort samliv. Intet venskab fortjener sit navn, der-

som det ikke hæver os og hjælper os til at handle mere ædelt, styrker vor karakter.

Det gør så godt at vide, at der er mennesker, for hvem vi dog betyder noget, til hvis sind vi har adgang, hvis hjerte står åbent for os, og som vi kan bevæge med et ord, et håndtryk eller blik.

Engang imellem spørger vi med rette os selv: „Hvorledes har du brugt denne store indflydelse? Har du udsendt din ven med mod og styrke til livskampen? Eller har du trukket ham ned fra hans ungdoms høje fjælde? Det menneskelige samliv har jo tragiske muligheder.

En af livets alvorligste opgaver bliver derfor valget af venner. Vi kan fejle ved en alt for stor forsigtighed eller også ved at være for hurtige til at give os hen. Hvem kender ikke mennesker, som er ven med enhver og har dog ingen rigtig ven. Deres følelser bredes ud over en stor flade og fordamper. Ønsket om at behage de mange kan slappe samvittigheden. Ja, man skal jo helst være venlig og opmærksom imod alle, men ingenlunde åbne hjertets helligdom for dem. I vort forhold til andre er der en gradvis stigen fra flygtigt bekendtskab til fint og dybtgående venskab. Det går ikke an at vente udødelig kærlighed fra de mange, som vi tilfældigvis har talt med i et selskab, truffet sammen med i forretningslivet eller det offentlige livs bras. — Mange mennesker — i livet som i litteraturen — bliver pessimister, sortseere, fordi de i modgangstider opdager, at mange af deres forbindelser kun har været folk, som smigrede, og som kun søgte dem i lykkens dage. Shakespeares: „Timon fra Athen“ er et sådan forladt menneske med bitter harme i sindet. Han havde været gæstfri og opdraget en fin

samling snyltere og tallerkenslikkere. Alt ødslede han bort, og da han så kom i trang, vilde ingen hjælpe ham. „Vinterbyggerne fejede sommerfluerne til side“, skriver den store sjælekender.

Hvis nogen af vore nærmeste fjerner sig i ulykkens dage, så er det dog ikke derfor værd som Timon at rase imod verdens utaknemmelighed. Det er bedre at klynge sig fastere til og i taknemmelighed glæde sig over dem, som vi virkelig kan stole på.

Venner kan vælges efter den nytte, som vi tror, at de kan gøre os, men at bruge mennesker for socialt at kunne klavre lidt højere op, det fortjener i alt fald ikke venskabets smukke navn.

På en måde kan venskab kun trives mellem ligemænd. Herved må dog ikke forstås ligemænd i det, som vi kalder den sociale stilling. Heller ikke i åndsevner, skønt disse naturligtvis vejer til. Men ligemænd over for det, som vælder op fra den samme åndelige kilde. Vi kan jo ikke engang føre et ordentlig ordskifte, med mindre vi kan mødes på en fælles åndelig grund. Der er altid nede under ulighederne i det ædleste venneforhold et dybt fællesskab. Når hjertetråde skal knyttes, må begge parter øse af det samme åndelige kildevæld. Ja, mellem venner findes altid et åndeligt slægtskab i det højeste og bedste, som begge venner kender. Alle forbindelser, som er grundlagt på det selviske, opløses let igen, fordi når fornøjelsen eller nytten er forbi, så hører forholdet op. Det virkelige, gode venskab bygges altid på noget blivende. Det vokser meget langsomt, fordi der skal tid til at finde, hvad der er værd at elske her i livet; men det består, fordi grunden er sikker.

Det vigtigste for os, når vi skal vælge en ven, er

næsten altid at være klar over, hvad vi skal vrage. Mange gange drages vi imod dårlige mennesker, hvis indflydelse på os var slet, fordi den slappede karakteren og viljen. Men når vi går fejl i by, så det helligste inde i os udsættes for dårlig påvirkning, da gælder det om at bryde forbindelsen så hurtigt som mulig.

Venner må vælges blandt dem, som forstår vore bedste tanker, vore dybeste længsler. Vi må være fælles om hjertets bedste værdier. Allerbedst er det, hvis der hos begge findes en fælles kristentro. Så har man mindst frygt for, hvad der senere skal komme, og en sådan tryghedsfølelse skænker begge parter den rigeste glæde.

At eje en trofast ven, det hører til livets største glæder. At miste en ven regner vi blandt vore allerstørste sorger. Førend det opleves, tror vi næppe, at det er muligt, hvis vi i det hele taget tænker derpå. Når det kommer, så falder det endnu sværere at forstå meningen med et sådant slag. Ja, hvis det kun kom som en pludselig smerte, der svandt bort efter nogle ængstelige krampeanfald, da vilde det ikke være så tungt. Men når det kommer, så kommer det for at blive. Det kære, kendte ansigt, som man nu ikke mere kan se, dukker op for en ved et tilfældigt ord eller minde. Jo inderligere forholdet har været, des mere er der, som minder om den tabte ven: arbejde, som vi udførte i fællesskab; steder, vi gæstede — ja, selv tanker, som vi tænkte, når vi sad sammen i stuen eller gik tur sammen. Og der gives intet sted, hvor vi kan undfly mindernes indflydelse. Dertil kommer så angerens smerte, at vi ikke tilstrækkelig værdsatte den rigdom, som vi ejede. Selvbebrejdelsen er vel en af de almindeligste følelser ved en vens grav, og den kan til tider have velsignede følger. Bare den ikke bliver sygelig. De

ømme følelser skal jo ikke bortødsles på erindringer; men det er altid vanskeligt at afgøre, hvor den rette skellinje skal drages imellem sund, frugtbar sorg og så sygelig følelse.

Verden skal jo ikke være vort pulterkammer, fyldt med minder, som vi gaar og ruger over. Tabte venner mindes bedst i kampen for, at vort liv kan blive lige så rigt som deres, vi mistede. Under en sådan strid vokser vi bedre end gennem ufrugtbar anger og ensomme drømme.

Imidlertid — alt liv glider imod døden. Livet holder hver dag skole for os, og i denne skole underviser det om døden. I ungdomsårene, når venskabet spirer frem som vårens herlighed, da tror vi ikke, at sådan noget skal hænde os og vore kære, og hvis tanken melder sig, da er begivenheden så langt inde i fremtiden, at den ikke kan kruse hjertets rolige overflade.

Og dog kommer denne død. Ingen kan undfly den. De fleste af os erindrer en nat ved en kær vens dødsleje. Slaget var så hårdt, at vi lige straks næsten ikke kunde bede. Det var, ligesom vore følelser stivnede. Men hvis vi lever et kristenliv, så skal vi dog nok engang komme til at føle døden som en nødvendighed og udbryde med Job: „Jeg vil ikke leve altid!“ At leve evigt på den jord, hvor

„der hades, og der myrdes,
slægt efter slægt“,

det vilde ikke være til at holde ud. Hvor frygteligt aldrig at få våbenstilstand i kampen mod synden!

I Peterskirken i Rom findes en mængde fremstillinger af døden. De fleste på den sædvanlige måde: timeglasset og den frygtelige le, høstmanden, som grusomt nedmejer livet og al livets glæde. Men en dag standsede jeg ved

en grav, hvor der er fortalt om døden på en helt anden måde. Her er den nemlig fremstillet som en mild, moderlig kvinde, der fører sit trætte barn hjem til fred og glæde. Kunstnerens mening har åbenbart været den, at døden er en guds tjener, som vil vort vel. De døde er kommen hjem til Gud, vogtes af ham, og han kan gøre mere for dem, end vi kan.

Tabet af vore kære uddyber på en måde vor forståelse af livet. Det får os til for alvor at føle, at vi ikke altid skal være her. Døden er ret egentlig et stærkt bevis på udødeligheden. Menneskehjertets historie, lærer den os, afsluttes aldrig. Alt det, som vi kan se her i sanserverdenen, forsvinder engang: de faste bjerge og de svævende skyer oven over dem; men åndens liv er evigt, det forsvinder aldrig. For de åndelige kræfter i os er døden kun som en formørkelse, og en solformørkelse betyder jo ikke, at solen er raderet ud af rummet, nej — den er kun skjult rent foreløbig.

Kærligheden er udødelig. Den omdannes blot gennem døden til noget mere himmelsk. Det er dejligt at have venner her på jorden; men det kan til tider føles langt lykkeligere at have venner i himmelen. Vi behøver så vist ikke at være spiritistiske sværmere for at kunne erfare et virkeligt fællesskab med venner, som vi har elsket og mistet.

Jeg har truffet kristne, hvis rigeste liv — som fru Ingemanns i Sorø efter Ingemanns død — var hos de døde. De lever i en anden verden. Man ser i deres øjne, at hjertet er ikke her. De er allerede inden for døren til evighedens land, der kun er fjernt borte fra vore grove, uforstandige sanser.

Måske vi kristne skulde have en mere glad opfattelse

af døden? Se på den som indgangen til et mere strålende og fyldigt liv, ikke alene for den ven, som gik først ind ad dens dør, men også for den, som bliver tilbage. I hans hjerte lægger jo mindet en blød og hellig glans over fortiden. Han tænker kun på den afdøde vens fortrin og glemmer hans fejl.

Men der er tab, som er værre end dødens. At begrave et venskabsforhold er en mere skærende sorg end at jorde en ven, og der er ikke ret mange, som kommer igennem verden uden at få skrammer i hjertet; sår, der svier, hver gang mindets finger rører ved dem. På en eller anden måde oplever vi alle det at miste venner.

Der ligger mange vragstumper langs livets kyst.

Nå — der er venskab, som kun er en følge af tingenes naturlige udvikling. De kan bæres, uden at livet lemlestes derved, fordi de stammer fra rent tilfældige forbindelser. Følelsernes dybe rødder sønderrives ikke ved adskillelsen. Der er også venneforhold, som vi vokser fra, ligesom de unge vokser fra deres klæder.

Blandt de små ting — eller rettere: ydre ting, som kan ødelægge et venskab, er intet så almindeligt og så uværdigt som penge. Man mister ofte en ven ved at låne ham penge. Hvor ynkværdigt! Her synes ligefrem at ligge en forbandelse gemt, så mange ulykker som dog pengene afstedkommer blandt venner!

Hvilke hjerteforbrændinger giver guldet ikke anledning til! Intet kan skille søskende, som når arven skal deles. Jeg har en gang på en jordefærdsdag været vidne til søskendes bitre ord imod hinanden i den anledning, og det står uhyggeligt i min erindring. Kun meget få venskaber synes at kunne overleve pengeprøven.

Venskab kan også ødelægges ved andres onde ord,

misundelse eller sladrengs tunge. Men på hvad måde eller af hvilken grund nu end venner skilles, så er det altid sørgeligt, for venskabets forlis det betyder, at et ideal går til grunde, og intet verdsligt gode kan nogen sinde erstatte det.

Det største og mest uoprettelige skibbrud skyldes vel altid moralsk tilbagegang hos en af parterne, og venskabets ødelæggelse ved utroskab er altid værre end adskillelsen ved graven. At finde en ven troløs, det hører til livets hårdeste slag. Når et venskab brister, da fødes der som oftest bitterhed i sindet og en stor mistro til alle mennesker, og hos mange svækkes eller tabes også her ved troen på Gud.

Livets bitreste stridigheder udkæmpes blandt dem, som åndelig talt står hinanden nærmest. Vi skændes ikke med mennesker på gaden; men det kan derimod nok ske i vor egen husstand. De, som står os allernærmest, løber den risiko at komme i alvorlig uenighed med os. En mand kan egentlig kun skabe sig fjender iblandt sine venner, og det er livets bitreste øjeblikke, når to, der fulgtes som venner, havde fælles mål, måske delt hinandens tro, skal stå over for hinanden med mørke pander og lynende øjne, tiltalende hinanden som fjender. Det er ikke mængden ude på gaden, men vennerne, som vi havde tillid til, der kan såre os. De har midler til at trænge ind, hvor fremmede ikke kan naa. Derfor er altid familjestridigheder, brud i den snævre vennekreds og kirkelige kampe så bitre.

Hvis vi oplever noget sådant, da gælder det om at mindes Kristi ord med hensyn til brødrætte: „Hvis din broder synder imod dig, så gå hen og tal med ham derom, og hvis han hører dig, da har du vundet ham

igen.“ Megen uenighed skyldes nemlig misforståelse og kan klares med nogle få ærlige ord.

Det er altid så trist, hvis en åben grav skal lukke et forsegleet hjerte op — for silde! —

I sådanne tilfælde trænger vi især til ydmyghed. Denne lønner sig så godt, for den har en egen evne til at føre Gud ind i vort hjerte.

Det er jo muligt, at den fornærmede ven ikke vil tage godt imod os, men forsøget på at genopbygge det gamle forhold er alligevel vejen til forsoning. Hvis jeg kan bøje mit hjerte i ydmyghed imod en fornærmet ven, da har jeg løfte på den store fredsyrstes velsignelse.

Den allersikreste vej det er den at bede for sin ven. Vi kan nemlig umulig vedblive med at være vrede på den, som vi beder for. Fornærmelser svinder, når bønner holder sit indtog i hjertet. Hvis vi ikke vil tilgive, så er der noget i vejen med vort Gudsforhold.

Fornydes det gamle forhold, da er følgen altid en dyb glæde. Lidelsen har inderliggjort glæden, og vor erfaring får os til at færdes mere stille og til mere end før at vogte på vort venskab. Det fornyede venskab føles som Guds smil. Hvad vi har udført, er ham til glæde, vi mærker hans fred i hjertet og fatter lidt mere af kærlighedens mysterium.

De ædleste menneskers historie lærer os, at selv det bedste og reneste venskab har sine grænser. Livet dækker over en større flade end venneforholdet. Der er selv i de ædleste menneskers liv altid noget, hvortil de ikke kan give noget andet menneske adgang.

Fællesskabet, som vi lærer så meget om i vor tid, er jo noget virkelig stort. Vi står og falder med hinanden. Vort liv leves i samfund, ikke blot materielt, men også

åndeligt. Der gives en social samvittighed, som vi har indflydelse på, og som uafsladelig indvirker på os. Vi er fælles om pligt og ansvar.

Og dog alligevel — bag alt fællesskabet, dybt nede under alle samfundsbåndene er dog noget, som hedder: den enkelte! Enhver af os ejer noget, som vi må gennemleve alene. Mennesker er som blade på det samme livets træ; men to blade er jo aldrig nøjagtig ens. Ingen åbner sig helt, ikke engang over for sine nærmeste og mest dyrebare venner. Vi vil egentlig ikke skjule vort inderste selv og endnu mindre lyve over for vore nærmeste venner; men vi er simpelthen ikke i stand til fuldstændig at kunne aabne os. Der findes i os alle et helligdommens allerinderste, over hvis dørtærskel ingen menneskelig fod kan træde. Det blev os ikke givet at kunne række hinanden den magiske nøgle, som kan åbne døren. Hvor nær og inderligt vi end kan komme mennesker, så fører livet os dog ind i ensomheden. Dens store sang bruser for vort øre.

Hvad her er sagt, stadfæstes jo bedst ved vor hjælpeløshed, når sorgen kommer. Når vi står ved en vens side ved en åben grav, hvori en af hans kære er stedt til hvile, da mærker vi bedst, hvor lidt vi kan gøre for ham. I tavshed beder vi, at trøsteren må være ham nær og vandre ind i hans sorgs helligdom, hjælpe ham at bære den byrde, som nu ligger på hans skuldre, og som selv den bedste ven ikke kan bære for ham. Det er følelser af en sådan art, at de bliver den enkeltes og ingen andens. I trængselstider overlades vi til os selv. Ikke fordi vore venner er ufølsomme, men ganske simpelt, fordi de kan ikke hjælpe os. Det er ikke deres selvished, som holder dem tilbage, men deres uformuenhed.

Og dog gør det så usigelig godt i trængselstider at se venner, i hvis hjerter vi har vundet plads. Der kan være sådan en fin, varm trøst i deres tavshed. Vi må takke Gud for dem.

Selv om der her i verden ingen grænser var for menneskers kærlighed, så er der en grænse for deres magt. Tidligere eller senere, ad en eller anden vej, erfarer vi sandheden i Jesu ord: „Se, timen er kommen og er nu for hånden, da mine venner går fra mig, hver går til sit og efterlader mig ganske alene!“

Mennesket er til syvende og sidst: den ensomme. Det er svært at lære den kunst: ydmygt at finde sig i livets begrænsning, at overgive dem, vi elsker, i Guds hånd og varetægt. Men vi må have lært dette, at vi er for indholdsrige til ganske at kunne forstå hinanden, og at der, hvor vi når grænsen, kan og vil Gud tage fat. Hans plads kan intet menneske udfylde. Uden ham bliver al livets herlighed et begrænset udsnit. Den mest fuldkomne jordiske kærlighed kan ikke helt tilfredsstille menneskehjertet.

Det største i livet er samfund med Gud, og venskabet med ham står heldigvis åbent for alle. Her er vi ved den hjertets hemmelige kærlighed, som hvert menneske kan opleve på sin måde. Der har til alle tider levet kvinder og mænd, som kendte dette. Fromme mennesker levede altid i lyset af dette samfund med Gud. Ja, enkelte af dem erfarede det i en sådan grad, at de på særlig måde blev kaldt Guds venner; men noget af det, som sådan et udtryk dækker, gælder alle tiders fromme mennesker.

For os kommer venskabet med Gud i orden ved Jesus Kristus. Det er på en gang en uudsigelig gåde og sam-

tidig en erfaringens sikre kendsgerning. „Jeg kalder eder ikke længere tjenere“ — sagde Jesus Kristus til sine disciple — „men jeg kalder eder venner!“ Sådan taler han den dag i dag. Når Gud bliver vor ven, og vi begynder så småt at leve vort liv sammen med ham, så får verden lige som en anden farvetone. Hans fred mærkes i livets trængsler. Dette venskab med Gud kender ikke til frygt for undergang eller udslættelse. Hverken liv eller død, det nærværende eller det kommende har magt til at skille os.

En jordisk ven, som vi har tillid til, kan blive som et styrkens kildevæld for os, og jo nærmere han står os, jo mere åndsfyldt venskabet er, des finere bliver følelsen, og des mere nødvendig er det at holde dens klædning ren. Men igennem venskabet med Gud bliver alt dette meget inderligere. Det er verdens stærkeste kraft. En kraft, som alle kan få ledet ind i deres liv, hvis de vil. Hvis ikke historien er en eneste stor løgn og erfaringen lutter blændværk, så er dette sandt. Et mangestemmigt kor verden over har til alle tider aflagt vidnesbyrd herom, og i vor egen tid kommer mennesker fra de forskellige livskår for at aflægge vidnesbyrd om det samme. Fra de gamle, som ser fremad mod denne ven, der skal være dem nær i dødens stund; fra de unge, som kender hans hjælp, når stærke lidenskaber frister; fra de stærke med tunge byrder på skuldrene midt i kampens larm; fra de svage, som bevæges ved hans medfølelse og ved hans stærke kraft opdrages til at lide og bære.

Det er en stor glæde, at denne venskabspagt står åben for os alle, i livet og ud gennem dødens porte.

Det menneskelige middel til at nå ind i dette venskab er bønnen, bønnen, som vi bruger så sørgelig lidt.

Det er jo ikke meningen, at den skal være en kort andagtsstund, en bøjen knæ ved visse højtidelige lejligheder, et råb om hjælp i trængselens stund, nej — en altid nærværende, inderliggørende kraft, som åbner livets dør indad mod den side, hvor Gud er, holder fri forbindelse med åndens verden, holder venskabet med Gud forårsgrønt og yndefuldt, så hans kræfter kan strømme ind i vort liv, som når duggen falder på den sommer-tørre jord.

Den, der får Gud til ven, han lærer ham at kende som en, hvis kærlighed aldrig slukkes, en broder i modgangens dage. Hos ham fås der altid svar på de dybeste spørgsmål.

Nu er der jo alvorligt søgende mennesker, som siger, at dette venskab med Gud kender de ikke. Men hvis der findes en redelig længsel i deres sind efter det, så er spørgsmålet ikke hermed ude af verden. Det er sandt, at kærligheden kan ikke kommanderes frem, at vi kan ikke elske, fordi vi burde gøre det, eller ikke engang, fordi vi ønsker det. Men vi kan dog altid bringe os selv hen i nærheden af det, som er vor kærlighed værd. Det lader sig gøre at komme ind og blive ven med Gud ad den samme dør som disciplene. Vi kan give os hen i en tjenergerning på en sådan måde, at den dag nok skal komme, da vi hører mesterens ord: „Jeg kalder eder ikke længere tjenere, men jeg vil kalde eder venner!“

Da tager hans kærlighed os i besiddelse. Vi lærer livets rette mening at kende, erfarer dets herlighed. Gud ske lov!

Vinterglæder.

Fra Elemodet.

Aarets Begivenheder.

Hvis det er sandt, at rolige Aar er de bedste Arbejdsaar, saa kan man sige, at det forløbne Aar har været et godt Aar for Vestbirk Højskole, for Arbejdet har gaaet sin støtte og stille Gang baade i Vintertiden og i Sommertiden. Det Samarbejde, der skal til mellem Lærere og Elever, har været saa godt som nogen Sinde, ja man kan maaske sige, at det sjældent har været bedre. Der har været arbejdet med Flid og Udholdenhed fra alle Sider; den glade Stemning og det gode Humør, der skal til, for at Arbejdet ret kan gaa sin Gang, har været til Stede i fuldt Maal i hele Skoleaaret. (Skoleaaret regnes her fra 3. Novbr. til 31. Juli.)

Vinterskolen begyndte den 3. Novbr. med fuldt Hus. Der var Travlhed ude og inde. Anton Hansen er Indkvarteringsmester, og han farer endnu paa denne første og vanskelige Dag med Eleverne i Flokke efter sig, idet han søger at forklare dem, at Værelserne her er nu fuldt moderne og tidssvarende indrettet. To- eller Tremandsværelser overalt og med Enkeltsege, ja de fleste Steder endogsaa med Varme. En ikke uvittig gammel Elev har kaldt denne vanskelige Indkvartering for „Hunnernes vilde Jagt“, og det er maaske ikke saa helt galt, især

naar man tænker paa den lidt paa Afstand. Men snart glider Dagene bort fra den første nervøse Spænding og ind i rolige og bestemte Folder. Arbejdet tager Lærere og Elever, Tiden iler, og før man tænker paa det, er Julen naet.

Det er kun faa Begivenheder, der afviger fra den daglige Plan; men der er dog enkelte, og en af de vigtigste Afvigelser er for Vinterskolen Elevballet med forudgaaende „Rigsdagsvalg“ og for Sommerskolen Elevmødet.

Disse Møder, der vel ogsaa følger en bestemt Plan, er dog ikke ens, man søger at faa dem lidt forskellige, for at de ikke skal virke som trættende Gentagelser. I Aar forløb „Rigsdagsvalget“ særdeles vel. Spændingen over Resultatet var ikke saa stor, som den somme Tider har været. Venstremanden, en Tilhænger af Klaus Bernthsens Politik, Johannes Henriksen, valgtes med 85 Stemmer, den radikale Kandidat fik 58, Socialdemokraternes 30 og Højres 4 Stemmer.

Forud for Elevballet opførte Eleverne Hostrups „Den Tredie“. Komedien fik en særdeles god Udførelse, og af de optrædende mindes vi Fru Dybbel, der fremstilledes af Smørmester Søren Petersen, og næsten ufor-glemmelig var Emmy, der fremstilledes af Alfred Rye. „Hun“ saa sød og indtagende ud, og „hun“ gjorde et dybt Indtryk paa mange tilstedeværende unge Hjerter.

Sommerens Elevmøde afholdtes i Aar den 27. og 28. Juni, og det var særdeles vellykket. Vejret var smukt, og Besøget stort. Ved Festen i Rasmus Knudsens smukke Skov om Søndagen antog man, at der var 12—1400 Mennesker til Stede. Her talte foruden Skolens andre Lærere ogsaa i Aar Pastor Thygesen, Tønning, der for 1. Gang var til Elevmøde.

Fra Elexmodet.

Lørdag Aften blev der opført en lille Komedie „Skærmydsler“ af Gustav Wied. Den blev spillet af Fru og Hr. Lange, Fru Sofie Hansen og Frk. Eli Nielsen. Der er her ingen Grund til at fremhæve den enkelte. Spillet var helt igennem fortræffeligt, ja det var saa godt, at man her i Byen har hørt Røster, der med stor Bestemthed har udtalt sig om, at Fru Sophie Hansen efter denne heldige Debut for Alvor paatænker at søge Engagement ved det kongelige Teater. Vi har dog ikke i den senere Tid hørt noget til dette Rygte, saa det er maaske kommen lidt for tidligt til Verden.

Ved Elevmødets sædvanlige Generalforsamling blev der valgt en ny Formand for Elevforeningen, fhv. Gaardejer Søren Hansen, Troelstrup, der nu bor i Vestbirk. Mads Larsen, Vestbirk, har i mange Aar sammen med sin Kone udført et fortræffeligt Arbejde som Formand for denne Forening; men dette Arbejde er i Aarenes Løb bleven større og større, og Mads Larsen hævdede, at det nu var bleven saa stort, at de ikke kunde overkomme det længer. Mads Larsen fik sammen med sin Kone en velfortjent Tak for den forløbne Tid.

Vi vil herefter gaa et lille Trip rundt til Lærerfamilierne for at se, hvorledes det staar til hos dem.

Først har vi da Grønvald Nielsen, han er bleven et Aar ældre siden sidst; men da det slet ikke ses paa ham, er det egentlig overflødigt at nævne det. I hans nærmeste Husstand er der ingen Forandringer sket, Valborg Jensen styrer som sædvanligt de indre Regioner. Kristian Hansen og Maleren har pyntet lidt op i Spisestuen, den har faaet Panel og smukke grønne Farver. Jutta Grønvald og Margrethe Blume har sammen med Anton Hansens Karen været paa Husholdningsskole. Det forlyder, at de har

lært svært meget. Vi føler os forvissede om, at det vil blive til Gavn for dem selv og deres „nærmeste“.

Hos Anton Hansens forestaar en stor Begivenhed. Til næste Aar har Sofie og Anton været gifte i 25 Aar. I vil sikkert alle huske disse to, huske dem først og fremmest fra de daglige Timer paa Skolen, men ogsaa fra forskellige festlige Lejligheder, f. Eks. fra Chokoladegilderne, hvor somme Tider endogsaa Sofie tager Ordet, og hvor Anton Hansen stundom ler, saa hele hans lille Krop ryster. Disse to — gamle Elevers gode Venner og Skolens trofaste Støtter — holder Sølvbryllup den 10. September 1915. Glem ikke denne Dag.

Hos Langes er Familien bleven forøget med et nyt Medlem, en lille Pige, der hedder Gudrun.

Karen Sodborg Hansen har i Sommer været meget syg. Hun har maattet underkaste sig en Underlivsoperation paa Læge Guldbergs Klinik i Horsens; Operationen forløb vel, og hun er ved at blive rask igen.

Solbakken har i Aar faaet en lille Tilbygning, der just ikke pynter paa Husets Ydre; men da det indre er bleven meget bedre, end det var før, saa glæder man sig over det og tænker kun grumme lidt paa det ydre.

Af de yngre Lærere er Rudbæk for Tiden Gardist, og Ulkær hører til de indkaldte. I Rudbæks Sted er antaget Seminarist Ejnar Tarp fra Koldingegnen.

Til Novbr. 1915 har Grønvald Nielsen antaget cand. Budde Lund fra København, der sikkert vil blive Skolen en god Støtte.

Selv om det saaledes maa siges, at det ikke er store Forandringer, der er sket i det forløbne Aar, saa er der dog alligevel sket noget, som maaske i Fremtiden kan faa den største Betydning for Vestbirk Højskole. Det har

i mange Aar været en af Grønvald Nielsens og Anton Hansens kæreste Tanker, at der skulde bygges en Valg- eller Frimenighedskirke ved Skolen. Opfyldelsen af dette Ønske synes nu at være kommen saa nær, at man kan sige, at det vil ske, naar vi atter faar rolige Tider i vort Land. Baade den ene og den anden Side af Sagen var lige ved at gaa i Orden, da Krigen udbrød. Dette bevirkede, at Sagen blev stillet i Bero; men hvis Forholdene efter Krigen bliver omtrent de samme som før, saa vil det blive til Virkelighed. Vi haaber da, at det maa blive til Gavn og Velsignelse for dette lille Samfund, som vi her lever i, ligesom vi haaber, at det forfærdelige, der nu foregaar ude i den store Verden, maa bane Vej for lyse og lykkelige Tider for Lande og Folk.

En rigtig god og glædelig Julefest ønskes gamle Elever af:

Sofie og Anton Hansen.

Nielsine og Anton Jacobsen.

Karen og Kristian Hansen.

Valborg Jensen og Marie Villumsen.

Regnskab

fra 28. Juni 1913 til 27. Juni 1914.

INDTÆGT:

Kassebeholdning 28. Juni 1913.....	Kr. 477,00
Medlemsbidrag.....	— 1057,48
Overskud fra Brugsforeningen	— 69,84
Renter fra A. Hansen	— 27,00
Solgt Julehilsener.....	— 34,50
	<hr/>
	Kr. 1665,82

UDGIFT:

Understøttelse til Karlene 1913—14	Kr. 255,00
— - Pigerne 1914	— 200,00
Konvolutter	— 10,00
Frimærker	— 163,12,
Postoprævninger.....	— 7,20
Julehilsener	— 308,00
Stempel	— 3,65
Løn til Formanden.....	— 25,00
Medlemsbidrag i Brugsforeningen.....	— 12,00
Fragt for Julehilsen fra Kolding	— 2,05
Kassebeholdning.....	— 679,80
	<hr/>
	Kr. 1665,82

Ovenstaaende Regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Vestbirk, 26. Juni 1914.

Anton Jakobsen.

Anton Hansen.

Medlemmer, der skifter Opholdssted, bedes
meddele det til Formanden først i November!

Elevforeningens Medlemmer.

A

- Andersen, Thomas Kristjan, Kjærholm, Grønbjerg.
» Katrine, Brøløs Brugsf., Mariager.
» Martin, Serup pr. Silkeborg.
» Søren, Hover pr. Galten.
» Kristjan, Serup pr. Silkeborg.
Albertsen, Albert, Barrit St.
Andersen, Niels, Ravnstrup pr. Ravnstrup.
» Hans Vilhelm, Ringe pr. Ringe.
» Amalie, Jaungyde pr. Skanderborg.
» Jasmine, Auning Kær pr. Auning.
» Karen, Jerlev pr. Vejle.
» Abelone, Gylling Mejeri pr. Gylling.
» Ingrid, Humble, Langeland.
» Thorvald, Dørup pr. Skanderborg.
» Niels Peter, Ørre pr. Herning.
» Andrea, Løvballegård, Eriknaur pr. Løsning.
» Andrea, Debel pr. Faaborg.
» Kristen, Nør Bøel pr. Gjørding.
» Anna, Højme, Holmstrup.
» Maren, Ommestrup, Mørke.
» Johanne, Sønder Vejen, Studsgaard.
» Anton, Lyngsted, Fjellerup.
» Peder, Mjesing, Skanderborg.
» Niels, No, Hee.
» Oluf, Haudrup St.
» H. C., Luenhøj, Egebjerg.
» Anders Kristjan, Øsløs.
» Niels Kjærgaard, Lille Degnbøl, Lem.
» Kristine, Boerlev, Gravens St.
» Marie, Boerlev, Gravens St.
» Ingeborg, Nybøl, Nybøl.
» Kirstine, Rahbækgaard, Tarm.
» Aksel, Thyrted Præstegaard.
» Aksel, Hvirring, Flemming.
» P., N. Hjerck, Roslev.

- Andersen. Anders Ingeman, Gedved, Horsens.
 » Julie, Aalbæk, Tranekær, Løsning.
 » Karoline, Dybvad St.
 » Anders, Palleshave Børnehjem, Ringe.
 » Johannes Kofod, Brunemose, Fuglebjerg.
 » Mads, Nørre Rind, Skals.
 » Jens, Løth i Børglum, Vraa.
 » Lars Peter, Hou, Thisted.
 » Niels, Ryslinge St.
 » Kristine, Mølbak, Gjørding, Vemb.
 » Andrea, Bjerregaard, Aale.
 » Jørgine, Bjerregaard, Aale.
 » Marie, Skade, Voldum, Randers.
 » Dorthea, Hestbæk, Roslev.
 » Maren, Brugsforeningen i Vestbirk.
 » Holger, Aastrup Nygaard, Brædstrup.
 » Frode, Ingerslev, Tranbjerg St.
 » Kristjan, Thyrsted Præstegaard.
 » August, Tolstrup, Løgstør.
 » Kristen Kertegaard, Havland, Østerild.
 » Holger, Mejlgade, Aarhus.
 » Maren, Idom, Bur St.
 » Maren, Vangsgaaard, Jerlev. Vejle.
 » Petrine, Vrønding Mølle, Vrønding.
 » Jens Nonbo, Vammen, Viborg.
 » Søren Peter, Birkum Kohave, Højby.
 » Valdemar, Stenderupgaard, Stenderup.
 » Kristjan, Sahl, Bjerringbro.
 » Peder M., Kragelund, Ørbæk.
 » Niels Kristjan, Bonderupgaard, Thorsted, Tim.
 » Michale, Lille Nygade 3, Horsens.
 » Marie, Riis, Skanderborg.
 » Elna, Øsløs Skole, Øsløs.
 » Klara, Alken.
 » Kamille, Ølsemagle, Køge.
 Almar, Sergent ved 34. Btl., Sølvgadens Kaserne, Kbhvn.
 Albertsen, Karl, Sønderby, Snaptun.
 Aae, Kristen Kristensen, Sir, Holstebro.
 Andreasen, Kirstine, Starup, Varde.
 Amorsen, Nikoline, Lime, Mørke.
 Aksel, Simon, Skærbækgaard, Barrit.
 Andreasen, Aksel og Hustru, Oldrup, Hundslund.
 Aaes, Helene, Sønder Felding, Troldhede.
 Agger, Maren, Øster Jølby, Mors.
 Albertsen, Niels Kr., Otting, Skive.
 Aagaard, Kristen, Nøddelund, Bjerringbro.
 Andreasen, Jakob Houdam, Grønbjerg, Vandborg, Bonnet.
 Aarup, Jens J., Havbro St.

Abildskov, Kristen, Salten, Brødstrup.
 Aagaard, Jens, Vendersgade 5, Viborg.
 Askhøj, Ferdinand og Hustru, Tønning, Tønning St.
 Als, Fru Helene, Hals.

B

Breum, Andreas Jensen, Kjærup, Frøstrup.
 Beiter, Jens Gylling, Fillipsdal, Tranebjerg.
 Bak, Søren Jensen, Ebstrup, Silkeborg.
 Bjerre, Peder, Rønsholtkrog, Daugaard.
 Borup, Johanne, S. Lyngby, Løkken.
 Breum, Marie, Mogenstrup Skole, Jebjerg.
 Bank, Kristjøn, Trebjerre, Flemming.
 Bruus, Eva, Tilst, Mundelstrup.
 Bording, Jens Peter, Aale, Aale.
 Bentzen, Hans, Velling, Bryrup.
 Brinkholdt, Ejler Georg, Lambæk, Lem.
 Bjerre, Peder, Godrum Østergaard. Sir, Holstebro.
 Bentsen, Marius, Stjær, Harlev.
 Badstue, Jens, Løgstør.
 Bagge, Karen, Ny Holmstrup, Slagelse.
 Baunbæk, Lars, Nagenbjerggaard, Skibsting, Hellebæk.
 Bentsen, Kirstine, Spettrup, Stenderup.
 Bank, Kirstine, Juelsgaard, Harborg, Videbæk.
 Bøtker, P., Møldrup, Østbirk.
 Baltersen, Ejnar, Ollerup Skole, V. Skerninge.
 Bollerup, Niels Kr., Ensømheden, Humlebæk.
 Bording, Marie, Voerladegaard, Skanderborg.
 Bærnthsen, Kirsten, Klakring.
 Bagger, Astrid, Aaes Skole, Tvingstrup.
 Blaabjerg, Mikkell, Therup, Mors.
 Brødsgaard, Jens Jespersen, Hersted, Vejle.
 Bech, Søren Andersen, Volstrup, Randers.
 Bech, Marie, Volstrup, Randers.
 Bloch, Rasmus, Højerup, Ejstrup.
 Bloch, Kr., Højerup, Ejstrup.
 Boldsen, Gunnar, Aaberggaard, Bækmarksbro.
 Bjerre, Søren, Kirstinelist, Lemvig.
 Buhl, Hanna, Humlekærgaard, Hedensted.
 Buus, Pastor, Hvirring, Flemming.
 Bertelsen, Kirstine, Rindom, Ringkøbing.
 Bak, Marius, Skansepalæet, Aarhus.
 Buch, Kirstine, Redsted, Karby.
 Bobjerg, Kirstine, Højskolebladet, Kolding.
 Brixen, Maren Katrine, Staksrode.
 Bach, Andreas, Østbirk Mark, Østbirk.
 Buhl, Hans, Søndermarksgaarden, Børkop.
 Bording, Kristjan, Kloster Mølle, Skanderborg.

Bøjen, Arthur, Tendrup, Hornslet.
 Bording, Strunge, Kloster Mølle, Skanderborg.
 Bonde, Ejnar, Værumgaard, Randers.
 Bruun, Kirstine, Gjerrild, Gjerrild St.
 Blaabjerg, Katrine, Torup, Nykøbing M.
 Bundgaard, Niels, Solvang, Lyhne, Tarm.
 Bang, Anders, Mosegaard, Helnæs, Ebberup St.
 Bøgh, Kr., Aagaard, Aars.
 Brønd, Thomas, Addit, Brædstrup.
 Boll, Karl, S. Draaby, Nykøbing M.
 Bach, Kristjan M., Spanggaard, Østerild St.
 Boes, Anna, Østbirk Mark, Østbirk.
 Berthelsen, Kirstine, Nedenskov, Brædstrup.
 Bendiksen, Valdemar, Jelling, Jelling.
 Budde, Frederik, Bek, Store Nustrup.
 Bannerup, Peder, Vrensted St.
 Bak, Jens Pedersen, Ondsted, Odder.
 Boller, Alfred, Demmerby, Højslev.
 Brøndum, Harald, Hellebjerg Mølle, Juelsminde.
 Bjerregaard, Mads, Idom Mølle, Holstebro.
 Bundgaard, Peter, Filskov, Vejle.
 Bombholt, Sivart, Alderslyst, Silkeborg.
 Bentsen, Marthe, Braa Mølle, Braaskov St.
 Bertelsen, Bertine, Rindom, Ringkøbing.
 Brødersen, Marie, Brøndum, Guldager.
 Bojsen, Marie, Brædstrup, Pjedsted.

D

Daugbjerg, Direktør, Aalborg Foderstofforretning.
 Dyrmosé, Jens Jensen, Stefansgade 13, Horsens.
 Damgaard, Niels Juel, Klakring, Klakring..
 Dissing, Lars, Sandal, Skallerup, Nykøbing M.
 Dybdal, Inger, Gjedsted, Gjedsted.
 Dalby, Povl, Holstebro.
 Dahl, Villads, Skallerup, Nykøbing M.
 Danielsen, Johan, Petersminde, Raadved, Lundum.
 Dalsgaard, Anna, Oldrup, Hundslund.
 Dige, Bertel, Heltborg, Hurup.
 Dahlgaard, Jørgen, Jensbygaard, Skovsted, Thisted.
 Dencker, Peter, Mariehaab, Flemming.
 Ditlevsen, Ane Marie, Nees, Kærby, M.
 Damkier, Martin, Lerskredgaard.
 Dissing, Sidsel, Mellem-Jølby, Nykøbing M.
 Due, Knud, Vinding, Vinding St.
 Dath, Søren S., Frammersled, Jebjerg.

E

Eriksen, Mikkell, Østbirk, Østbirk.

Engemann, Visti, Vinthen, Lund St.
 Esker, Ingrid, Sødinge, Ringe.
 Eriksen, Morten, Skive Mark, Skive.
 Eriksen, Karsten, Oens, Horsens.
 Eriksen, Sigrid, Vejlbj, Riis Skov St.
 Eriksen, Karl, Amerika.
 Ebbesen, Karen Møller, Korsvejgaard, Terpling, Holsted.
 Enggaard, Jens, Thestrup, Maarslet.
 Eriksen, Kr. E., Lysgaard, Skjelhøje.
 Eskildsen, Kirstine, Fuglehavegaard, Fredensborg.
 Eriksen, Dagny, Vrænge, Østbirk.

F

Frandsen, Valborg, Gylling, Horsens.
 Fredslund, Kristjan, Vitved, Stilling.
 Frandsen, Peder Nørgaard, Trikotageforretning, Løgstør.
 Fischer, Aage, Klakring, Klakring.
 Frandsen, Niels, Egaa, Hjortshøj.
 Frederiksen, Jørgen, Løgstrup St.
 Frederiksen, Frederik, Vrønding, Vrønding.
 Fuglsang, Frede, Boulstrup St.
 Foged, Peder, Lind, Herning.
 Frederiksen, Agnes, Tønning Brugsforening, Tønning.
 Frandsen, Johanne, Vestbirk, Vestbirk.
 Frederiksen, Karen, Sønder-Felding, Troldhede.
 Foldbjerg, N. J., N. Rind, Skals.
 Frandsen, Nielsine, Tranbjerg St.
 Frandsen, Anine, Lollandsgade 73, Aarhus.

G

Gravesen, Anders, Østerlem, Lem St.
 » Maren, Hillerslev St.
 » Kirstine, Klim Skole.
 » Jeppe H., Hillerslev, Hillerslev St.
 » Lars Munk, Hillerslev, Hillerslev St.
 » Niels, Hillerslev, Hillerslev St.
 Gravs, Gravs, Vestervig St.
 Gregersen, Kr. Lykke, Borup, Løgstør.
 Gertsen, Frede, Nørre Sundby.
 Grønning, Astrid, Aarslev, Randers.
 Grusberg, Laura, Papirhandelen i Løkken.
 Greve, Søren P., Ørby, Helgenæs, Knebel.
 Groth, Ane Mette, Vonge, Tørring.
 » Ingvard, Smedegaard, Vindelev, Jelling.
 Givskud, Kristen, Krollerup, Løsning.
 Gregersen, Jørgen, Solbakken, Ejstrup, Kolding.
 Godiksen, Kirstine, Lundgaarden, Sebbesund.
 Greve, Jens Kristian, Borup, Helgenæs, Knebel.

Greve, Maren, Ørby, Helgenæs, Knebel.
 Gleerup, Karen, Lunden, Glæsborg St.
 Grøndal, Johanne, Sejrup, Thyregod St.
 Gram, Margrete Andersen, Touregaard, Barrit.
 Grenvold, Anna, Frederiksholmsgade 18, København.

H

Hjælm, P. A., Skucspiller, Dosseringen, København.
 Hansen, Marie, Kjølckjær, Hammerum.
 » Anders, S. Vissing, Brædstrup.
 » Barbara, Vedelsborg, Ejby.
 » Hans Jørgen, Boltinge, Ringe.
 » Karl, Strarup, Kværndrup.
 » Augustinus, Ebragaarde, Ebeltoft.
 » Hedevig, Skinnerup, Thisted.
 » Hans P., V. Hornstrup, Jelling.
 » Andrea, Ølbrygger Raupack, Ødder.
 » M., Helligkildegaard, Brædstrup.
 » Frede, Helgenæs, Knebel.
 » Oluf, Store Hovedgaard.
 » Jens Ole, Hedensted, Horsens.
 » Johannes, Volling, Skive.
 » Vilhelm, Norgesgade 37, Esbjerg.
 » Sofus, Aale, Aale.
 » Alfred, Tranderup, Skelskør.
 » Søren Jørgen, Taarup, Mesinge.
 » Marie, Daustrup, Mørke.
 » Marie, Strarup, Kværndrup.
 » Minna, Blæsbjerg, Tolne, Frederikshavn.
 » Ingeborg, Kristianshøj, Børkop.
 » Marie, Ulbakkegaard, Skaarup.
 » Kamille, Vistorp, Assens.
 » Karen Sodborg, Vestbirk.
 » Karen, Sødrup, Hundslund.
 » H. P., Voel, Gjern.
 » Joh. C., Lille Skjensved St.
 » Terman, Vindinggaard, Vejen.
 » Edvard, Hjortespring, Herløv.
 » Jens, Ulbølle, V. Skerninge.
 » Marius, Assendrup, Hovedgaard.
 » Agnes, Søndermark, Fredericia.
 » Kirsten Marie, Vile, Glyngøre.
 » Hulda, Gloslunde, Nakskov.
 » Sørine, Taaning, Skanderborg.
 » Ane Marie, Løvenholm, Kædeby.
 » Marie, Engvang, Ringgive, Uhe.
 » Anders P., Strarup, Kværndrup.
 » Frederik, Nordrup, Ringsted.

- Hansen, Svend Trøst, Højvang, Alminde.
 » Ingeborg, Kjærup, Gandrup.
 » Dagny, Ringe St.
 » Marie, Ø. Vrøgum, Vrøgum St.
 » Marie, Hvorupgaard St.
 » Matilde, Signesminde, Silkeborg.
 » Karl, N. Havbro, Havbro St.
 » Anne, Værninge, Knarreborg St.
 » Johannes, Vejle, Allested St.
 » Anders, Aale, Aale.
 » Ingemann, Kollemorten, Jelling.
 » Karl, Haare, Gelsted.
 » Margrete, Thestrup Damgaard, Maarslet.
 » Johanne, Martofte, Dalby.
 » Johanne, Aagaard, Strarup, Kværndrup.
 » Kristine, Strarup, Kværndrup.
 » Kristine Vium, Mejeriet Bøvlingbjerg.
 » Kristiane, Tommerup, Kalundborg.
 » Martin Valdemar, Mellemvej 10, Høje Bøge, Svendborg.
 » Hans M., Lysgaard, Skjelhøje.
 » Jørgen, Kristianshøj, Gaarslev, Børkop.
 » Hans, Kølsen, Løgstrup.
 » Hans Peder, Selykke, Rudkøbing.
 » Anna, Maare, Ørbæk.
 » Johanne, Bryndumdum, Guldager.
 » Thorvald, Stenderup Savværk, Stenderup.
 » Mary, Vester Tørslev Brugsf., Mariager.
 » L., Aalestrup.
 » Anna, Tune, Taastrup.
 » Emma, Svinholt, Vejle.
 » Søren og Hustru, Vestbirk.
- Hammelsvang, Kirstine, Spaabæk, Ørnhøj.
 » Anna, Ølstrup, Lervang.
 » Laura, Hjelm i Houer, Hee.
- Harrekilde, Knuddine, Eskildstrup, Pederstrup.
 Hass, Andrea, Assentoft, Volk Mølle St.
 Hassing, Pastor, Kollerup, Jelling.
 Haubro, Sofus Nielsen, Boldrup, Nørager.
 Haunstrup, Else, Barde, Herning.
 Harboesgaard, Maren, Østermark, Staby, Ulfborg.
 Have, Marie, M. Jølby, Nykøbing M.
 Hauge, Peter Madsen, Fausing, Jelling.
 Hardon, Marie, Hanglundhus, Skalbberg.
 Hermansen, Kirstine, Vesterbæk, Næsbjerg, Varde.
 Helleberg, Kirstine, Tilsted, Thisted.
 Henriksen, Johannes, Sødinge, Ringe.
 » Marius, Hurup, Hurup

- Henriksen, Jens Madsen, Refsbøl, Hurup.
 » Karen Agnes, » »
 Helleskov, Marinus, Vildbjerg, Herning.
 Heltoft, Thora, Mausing, Kjellerup.
 Hedegaard, Dortha, Borbjerg, Holstebro.
 » William, Mælkeforsyningen i Svendborg.
 Helbo, Karl, Niels Juelsgade 51, Aarhus.
 » Niels Kr., Termestrup, Mørke.
 Hedegaard, Lavrids, N. Felding, Holstebro.
 Helbo, Niels F., Holmgaard, Løgten.
 » Amalie, Termestrup, Mørke.
 Hedeager, Lærer, Aagade, Silkeborg.
 » Brynhild, Aagade, Silkeborg.
 Hesel, Peder, Idom Mølle, Holstebro.
 Heintz, Mary, Højbjerg, Helsingø.
 Hove, Jens, Hillerslev, Hillerslev St.
 Houholt, Hansine, Houholtgaard, Kjellerup.
 Hougaard, Peder Kr., Fjeldsø, Gjedsted, Ullits.
 Holm, Jens Buhr, Onsbjerg, Koldby.
 Hjort, Valdemar, Boltrup, Løsning.
 Husted, Erhard, Balling, Skive.
 » Anders, Ølstrup, Ringkøbing.
 » Kristen, » »
 Hviid, Marie, Bjerregrav St.
 Hvillum, Katrine, Vrønding, Vrønding.
 » Jens Jakob, Farre Brugsf., Farre.
 Hundebøl, Kristian, Fol, Fol.
 Hummelose, Karl, Hjerm, Hjerm St.
 Hyldegaard, Ingeborg, Maabjerg, Holstebro.
 » Kristine, » »
 Høg, Mathias, Toftlund.
 Højmark, Frede, N. Lyndelse, Aarslev.
 » Antonie, Dømmestrup, Fangel.
 » Ingeborg, Hjallesø.
 Hyldegaard, Anna, Maabjerg, Holstebro.
 Højholt, Jens, V. Alling, Auning.
 Højbjerg, Kr., He, He.
 Højlund, Jens Kr., Ø. Velling, Langaa.

I

- Ilvad, Agnes, Bøvling, Faare St.
 Iversen, Karl, Ammitsbøl, Vejle.
 » Henrik, Ammitsbøl, Vejle.
 » Jesper Brødbak, Hvam, Borbjerg, Holstebro.
 » Jens Jørgen, Stensballe, Horsens.
 » Johanne, Idomlund, Holstebro.
 Ibsen, Kristen, S. Omme.

J

- Jensen, Bolette, Raarup Mølhøve, Raarup.
- » Emma, Barrit, Barrit.
- » Valborg, Højskolen i Vestbirk.
- » Louise, Toftum, Søvind, Horsens.
- » Peder, Lille Kubstrup, Vandborg, Bonnet.
- » Anna, Breth, Barrit.
- » Jensine, Paderup, Randers.
- » Maren, Strandgaard, Trelde, Fredericia.
- » Margrete, Herborg, Videbæk, Ringkøbing.
- » Ellen Marie, Nørager, Nørager.
- » Mariane, Vitved, Stilling.
- » Jens L. Lind, Sinding, Herning.
- » Jens P., Vitved, Stilling.
- » Jens Peter, Birknæs, Vestbirk.
- » Jens Jørgen, Ballegaard, Hornborg.
- » Holger Oskar, Lemming, Silkeborg.
- » Jens Jansen, Skjørring, Mørke.
- » Andreas, Frydensbjerg, Tørring.
- » Johan Juul, Nyvang, Tanderupkær, Studsgaard.
- » Ane Else, Hjortsvang, Tørring.
- » Thyra, Serritslev, Tvingstrup.
- » Frederik, Højbjerg, Rødkærsbro.
- » Karen Bro, Gamstrup, Roslev.
- » Kristine, Hingelbjerg, Fjerritslev.
- » Jens Theodor, Sjelle, Skibet, Vejle.
- » Mariane, Lysgaard, Skjelhøje.
- » Ane, Vitved, Stilling.
- » Niels Provstgaard, Stauning, Skjern.
- » Jørgen, Guldager, Simsted.
- » Peder M., Farsø.
- » P. C., Sergent, Viborg.
- » Julie, Oens, Horsens.
- » Ingrid, Margrethelyst, Falling.
- » Sofie, Virring, Skanderborg.
- » Johanne, Boddum Skole, Hurup.
- » Kristian, Lysgaard, Skjelhøje.
- » Jens Kr., Eltang, Eltang St.
- » Dususus, Skibetgaard, Kongerslev.
- » Søren Peter, Aarslev, Randers.
- » Jens, Kristiansminde, Onsild St.
- » Klara, Lilhøj, Sønder Kollemorten, Jelling.
- » Kirstine, Thyrted, Horsens.
- » Elisabeth, Gislev Mejeri, Ørbæk.
- » Karen, Nyborg, Ølholm.
- » Kirstine, Magleby, Klippinge.
- » Augusta, Østbirk, Østbirk.
- » Niels, Nykøbing M.

- Jensen, Jens Kr., Glud, Horsens.
- » Kristian, Mustrup, Maarslet.
 - » Vilhelm, Ølgod.
 - » Jens Marinus, Eriknaur Skov, Løsning.
 - » Holger, Sall, Hammel.
 - » Jens, Ørsted, Hallandsbjerg.
 - » Kirsten, Vrønding.
 - » Thyra, Brundt Vestergaard, Hadsten.
 - » Alfred, Gislev Mejeri, Ørbæk.
 - » Ane, Nørre Damgaard, Borbjerg, Holstebro.
 - » Thorvald, Kjærsgaard, Balle, Silkeborg.
 - » Hans, Skjød, Hadsten.
 - » Tinus, Vejby Mølle, Vraa.
 - » Laurits, Petersbjerg, Aale.
 - » Kristian, Barbesgaard, Tim.
 - » Thorvald, Hurup St.
 - » Karl, Krogsgaard, Komdrup.
 - » Charles, Vinthen, Horsens.
 - » Malvine, Ryslinge.
 - » Kristine, Løjtvedgaard, Holmdrup, Skaarup.
 - » Maren, Grindsted Sygehus.
 - » Signe, Smørpøt, Bøvling.
 - » Maren, Jerlev, Vejle.
 - » Jakobine, Hørret, Maarslet.
 - » Anna, Storarden, Arden.
 - » Jens Holm, Ringkøbing.
 - » Ole Kristian, Solbjerggaard, Faaborg.
 - » Jens Frederik, Ørnstrup, Ørnstrup.
 - » Karl, Espe, Helgenæs, Knchel.
 - » Rasmus, Bjerager, Boulstrup.
 - » Theodor, Bindslev, Sindal.
 - » Johannes, Kølsen, Løgstrup.
 - » Bertel, Vejgaard, Idom, Holstebro.
 - » Johannes, Gjesing, Skanderborg.
 - » Henry, Graaskov, Kellerup.
 - » Inger, Rold, Arden.
 - » Jenny, Solding Skole, Viborg.
 - » Emil, Jagtvej 69, København.
 - » Maren, Vestbirk, Vestbirk.
 - » Ole, Trasborggaard, Tørring.
 - » Niels, Klakring Mark, Klakring.
 - » Jens Kr., Vesterby, Vestervig.
 - » Kr., Sønder Allé, Aarhus.
 - » Peder, Rold, Arden.
 - » Jens Peder, Tønning, Ejsing, Vinderup St.
 - » Knud, Torp, Østbirk.
 - » Jens, Bjerager, Boulstrup.
 - » Ellen Marie, Bryrup St.

Jensen, J. P., Juelsminde.

- » Katrine Marie, Chasico, F. C. P., Argentina.
- » Petra, Stentoftegaard, Vestbirk.
- » Dagmar, Vestbirk Efterskole.
- » Selma, Torp, Østbirk.
- » Agnete, Bobøl, Holsted.
- » Ane Johanne, Lergrav, Skarrild, Kibæk.
- » Karoline, Elking, Landevejen, Thorshavn, Færøerne.

Johansen, J. K., Ryde, Vinderup.

- » Katrine, Give St.
- » Johannes, Ravnsbjerg, Guldager St.
- » Sigurd, Horslevbole Skole, Skovby.
- » Alfred, Gersdorfgade 3, Horsens.
- » Gunnar, Horslevbole, Skovby.
- » Niels Dalsgaard, Pederstrup, Viborg.
- » Marius, Aale, Aale.
- » Elna, Revninge, Revninge.

Johannesen, Johannes, Lille Skovgaard, Vejen.

- » Elisabeth, Ø. Lem, Lem St.

Jørgensen, Rasmus, Raadved, Lundum.

- » Thorvald, Allested, Allested.
- » Jakob, Vammen Brugsforening, Viborg.
- » Holger, Laven St.
- » Katrine, Laven St.
- » Jørgen Laurids, Rindom, Ringkøbing.
- » Jørgen, Borlev, Gravens St.
- » Maren, Borlev, Gravens St.
- » Marie Kirstine, Onsbjerg, Koldby, Samsø.
- » Marie, Elektriker S. Sørensen, Kirkevej, Skanderborg.
- » Karl, Skarrild, Kibæk.
- » Frede, Vrønding Mølle, Vrønding.
- » Ludvig, Vængegaarden, Haugbyrd, Ringsted.
- » Jørgen Kristian, Træden, Brædstrup.
- » Poul, Thorup, Knebel.
- » Anders Kristian, Vinten Skov, Vinthen Enner Skole, Lund.
- » Thorvald, Gravvænge, Vejstrup.
- » Busse, Kalvslund, Ribe.
- » Jørgen P., Birkum Kohave, Højby.
- » Johannes, Riis, Skanderborg.
- » Mette, Vejlbj, Stadil, Tim.

Jespersen, Jesper, Bøvlingbjerg, Bøvling.

- « Katrine, Videbæk Vandmølle, Vidcbæk.
- » Aksel, Højgaard, Randbøl St.

Jepsen, Anders, Erslev, Nykøbing M.

- » Agnete, Daugbjerg, Sparkær.

- Jepsen, Hans, Jedsted, Gredstedbro.
 » Jens, Hedensted, Horsens.
 » Anton, Højskolen i Vestbirk.
 » Anna, Ørbæk Mejeri, Horsens.
 Jakobsen, Else, Erslev, Nykøbing M.
 » Søren, Lisbjerg Mark, Lystrup.
 » Kristian, Fiskergaard, Vester Alling, Auning St.
 » Poul Kr., Ellinge, Ullerslev.
 » Ivartine, Fensholt, Odder.
 » Bine, Lystrup St.
 » Karl, Fiskergaard, Auning St.
 » Niels Peter, Grædstrup, Brædstrup.
 » Jakob M., Kollemorten, Jelling.
 » Henrik, Meldrup, Horsens.
 » Rasmus, Petersminde, Gylling.
 » Karl, Meldrup, Horsens.
 » J. M., Politibetjent, Politistationen, Aarhus.
 » Dorteaa, Tobøl, Holsted.
 » Jens Kristian, Muldbjerg St.
 Jansen, Jens Kristian, Bjergbo, Sædding, Skjern.
 Justesen, Marie Dalsgaard, Underup, Nim.
 » Dagmar, Torp, Østbirk.
 Johnsen, Jens Helvig, Harridslev, Randers.
 Juel, Karoline, Bageriet Juelsminde.
 Juul, Jens, Sønderlade, Hornum.
 Justesen, Viggo, Nim.

K

- Kaspersen, Jensine, Molghøjgaard, Arden.
 Karlsen, M., Thisted, Viborg.
 Kristiansen, Marie, Gl. Sole, Hedensted.
 » Martin, Hvilsum, Hobro.
 » Jens Hald, Smouen, Thorsager St.
 » Jens Kr., Kvols, Løgstrup.
 » Frands, Almindegaard, Tønning.
 Kristensen, M., Nyrup St.
 » Søren, Kølsen, Løgstrup.
 » Kærgaard, Kragtig, Brande.
 » Olaf, Fuglsig, Varde.
 » Margrete Fru, Vinkel Skole, Viborg.
 » Anna, Præstegaarden, Hvalsø.
 » Inger, Hedegaard, Ejstrup, N. Snede.
 » Niels Stokholm, Meltoft, Dybe, Bonnet.
 » Kristian Skadhede, Meltoft, Dybe, Bonnet.
 » Edvardine, Elsted Skole, Lystrup.
 » Kr., S. Vissing, Brædstrup.

- Kristensen, Aksel, Løsning, Løsning.
 » Kristine, Ejer, Skanderborg.
 » Niels, Braaskovgaard.
 » Knud, Sneftrup, Sunds.
 » K. og Hustru, Aarre Mejeri, Varde.
 » Karen, Høllund, Bryrup.
 » Kr., Eliselund, Kiøvborg.
 » Jørgen, Kjærgaarden, Føvling.
 » Karen Joh., Sejrup, Jelling.
 » Sofie, Højstrupgaarden, Køge.
 » Mads, Kobbørdam, Handbjerg.
 » Alfred, Lybæk i No, He St.
 » Kr. Emil, Juelsminde.
 » Jens Tulstrup, Demmerby, Højslev St.
 » Johanne, Lellinge, Hadsten.
 » Martha, Hjortsvang, Tørring.
 » Johanne, Sønderhaa, Hørdum.
 » Hans, Vreンドrup, Varde.
 » A., Givskud, Jelling.
 » Kristen M., Boddum, Hurup.
 » Kristine, Hjarnø, Horsens.
 » Margrethe, Kær i Bøvling, Faare St.
 » Ane, Søby, Hornslet.
 » Dorthea, Hallundbæk, N. Snede.
 » Dorthea, Vestergaard, Idom, Holstebro.
 » Jens, Munksjørup, Hornum.
 » Frederik Karl, Moesgaard, Holsted.
 » Johannes, Ubberup, Kallundborg.
 » Johannes, Risbjerg, Brande.
 » J. Kr., Kvols, Løgstrup.
 » Misse Rødsgaard, Bastrup, Vamdrup.
 » Jørgen P., Barløse Damgaard, Assens.
 » Jens Bak, Krik, Vestervig.
 » Peter, Bønstrup, Gjerrild.
 » Cornelius, Østerby, Ramme.
 » Thorvald, Kattrup, Hovedgaard.
 » Ane, S. Vissing, Brædstrup.
 » Nielsine, Barde, Herning.
 » Katrine, Harrild, FASTERholt St.
- Klausen, Maren, Kjølsen, Løgstrup.
 » Ludolf, Krushbjerg, Ølgod.
 » Peter Beier, Krushbjerg, Ølgod.
 » Marie, Snaptun, Horsens.
 » Kirstine, Aistrup, Højslev.
- Knudsen, Magnus, Termestrup, Mørke.
 » Frands, Hødalsgaard, Havbro, Havbro St.
 » Hans, Battrup, Maarslet.

- Knudsen, Karen Marie, Kogtved, Svendborg.
 » Knud Thorvald, Tarup, Aarslev.
 » Mathias, Østerkær, Tim St.
 » Ejnar, Taaning, Skanderborg.
 » Kirsten, Glenstrup, Faarup.
 » Knud Nørregaard, Gullestrup, Herning.
 » Olga, Hovedgaard St.
 » Marie, Østerkjær, Tim.
 » Otto, Tammestrup Øde, Gjesing, Skanderborg.
 » Jakobine, Tammestrup Øde, Gjesing, Skanderb.
 » Karen, Lindholt, Hanbjerg.
 » Marie, Torp, Østbirk.
 » Eleonora, Uglemosegaard, Dørup, Skanderborg.
 Klock, J., Stengade 30, Helsingør.
 » Niels, Vinderslev, Kjellerup.
 Koch, Henrik, Hesselager St., Fyn.
 Kamp, Mariane, Vedersø, Ulfborg St.
 Klock, Elisa, Ry Mejeri, Ry St.
 Kolding, Forstander i Elbæk Højskole, Søvind.
 » Ivar, Velling, Ringkøbing.
 Kirk, Louise Grubbe, Harpøth i Nees, Vemb.
 Kvist, Lars Peter, Harrild, Nibe.
 Klock, Mette, V. Hornum Mejeri, Hornum St.
 Klinte, Hans P., Kjædeby, Langeland.
 » Marie, » »
 Krogh, Henrik, Grønnemosegaard, Horne, Faaborg.
 » Marie, Vivild, Aliingaabro.
 » Kristian, Erslev, Nykøbing M.
 » Johannes Hansen, Erslev, Nykøbing M.
 » Peder Hansen, Erslev, Nykøbing M.
 Kragh, J. Kr., Vust, Vust.
 Kvist, Poul, Stensballe Brugsforening, Horsens.
 Kjær, Hans J., Elbækgaard, Bobøl, Holsted.
 Kjærgaard, Jakobine, Lemming, Silkeborg.
 » Niels, Sønder Kærgaard, Naur St.
 » Th. Jensen, Balle, Silkeborg.
 Kjærsgaard, Kristian, Næstild, Jebjerg.
 » Theodor, Sevelvej, Vinderup.
 » Johannes, Maggaard, Højslev.
 Kirkegaard, Ellen, Villumbjerggaard, Løgstrup.
 Kjeldsen, A., Lærer, Djurslands Højskole, Trustrup.
 Kæmsgaard, Peter, Brædstrup.
 Kvisgaard, Klara, Herningvejen, Ringkøbing.
 Kjærgaard, Mads, Skæve, Holstebro.
 Kamp, Elise, Korinth Landbrugsskole, Korinth.
 Kring, Ole Daugaard, Borlev, Gravens St.
 Korsgaard, Kristen, Ø. Grønning, Jebjerg.
 Kølback, Brændgaard, Herning.

Krogsgaard, Marie, Stride, N. Salten, Aabybro.
 Kobberup, Peder, Maabjerg, Holstebro.
 Korneliussen, Karen, Strandgade 7, Horsens.

L

- Larsen, Thomas, Hurup, Hurup.
 » Aksel, Taarup, Mesinge.
 » Søren, Moesgaard, Give, Jelling.
 » Niels, Svenstrup, Højslev.
 » Otto, Bredgade, Løgstør.
 » Kristian, Villerslev over Koldby.
 » Kristen Have, Næstrup, Thisted.
 » Helvig Marie, Næstrup, Thisted.
 » Laurids, Næstrup, Thisted.
 » Hans Kr., Hørsholm.
 » Ruth, Glamsbjerg.
 » Esther, Glamsbjerg.
 » Karen, Tørrsø, Otterup.
 » Niels, Næstrup, Thisted.
 » Valdemar, Levring, Kjellerup.
 » Marie, Findinge, Espe.
 » Oluf, Køng, Lundby.
 » Valborg, Kirkeby, Stenstrup.
 » Oluf, Ejerbækgaard, Havdrup.
 » Kristen M., Verring, Nors St.
 » Kristine, Torpe, Stege.
 » Inger, Øster Klitgaard, Klim St.
 » Marie, Vestbirk.
 » Niels Karl, Falling St.
 » Niels Frederik, Smidstrup, Skals.
 » Valdemar, Uggerløse, Kalundborg.
 » Mary, Elmly, Solrød, Havdrup.
 » Ane Marie, Gislev, Ørbæk.
- Laursen, Fru Maren, Sepstrup Skole, Funder.
 » Berenth Jensen, Sepstrup Skole, Funder.
 » Johanne, Petersminde, Raadved, Lundum.
 » Bertram M., Ølsted Kontrolforening, Hinnerup.
 » Niels, Honum, Rask Mølle.
 » Viggo, Lund, Lund St.
 » Hagbard, Gedved, Horsens.
 » Johannes, Grumstrup, Hovedgaard.
 » Eline, Tønning, Tønning St.
 » Johannes, Sønder Rind, Rindsholm.
 » Johannes, Bryrup.
 » Alfred, Dørup, Skanderborg.
 » Maren, Bakkely, gl. Ry, Ry St.
- Lauridsen, Niels Mønster, Ildved Brugsforening, Jelling.
 » Nielsine, V. Debel, Outrup St.

Lassen, Anton Jensen, Levring Mejeri, Kjellerup.
 Langager, Peter, Barrit, Barrit.
 Lund, Kirstine Bjerre, Idomlund, Holstebro.
 » Elias, Murtgaard, Struer.
 » Viggo, Hvirring, Flemming.
 » Ejnar, Tange, Sig.
 » Lavrids, Ørnstrupgaard, Horsens.
 » Dagny, Hvirring, Flemming.
 Lundsgaard, Katrine, Trunderup, Kværndrup.
 » Johannes Knudsen, Tim, Tim.
 Lundgren, Peter, Hasselager St.
 Lunderskov, Jens, Lejrskov, Lunderskov.
 Loumann, Søren, Grundfør, Hinnerup.
 Lomholt, Marie, Gaarde, Hover, Vejle.
 Lykkegaard, Søren, Harresø, Jelling.
 Lange, Severin, Bigum, Sønder Onsild St.
 Lindbjerg, Jens Kr., Lindholt, Hanbjerg.
 Lyhne, Margrete Elise, Søgaard, Hørdum.
 » Thomas, Søgaard, Hørdum.
 » Jes Jensen, Rotterp, Outrup St.
 Leth, Søren Andersen, Taastrup, Harlev.
 Løber, Søren Kr., Mørke.
 Leth, Martine, Holm, Ulstrup.

M

Madsen, Jens, Visgaard Teglværk, Herning.
 » Mads Kr., Hvirring, Flemming.
 » Thyra, Vinten-Enner Skole.
 » Bastian, Stenvad, Grenaa.
 » Elias, Grønslagtergade, Tranekjær.
 » Kirsten Marie, Skovsende, Starup, Varde.
 » Rasmus Peter, Tersø, Tersø St.
 » Peter, Belle Møllebakke, Daugaard.
 » Jens Kr., Ringe, Ringe.
 » Maren, Skejberg, Aarhus.
 » Jeppe, Skovsende, Starup, Varde.
 » Marie, Skovsende, Starup, Varde.
 » Thorvald, Skovsende, Sdr. Omme.
 » Peder, Smalaale, Aale.
 » Marie, Moselundgaard, Svanninge, Millinge.
 » Jenny, Moselundgaard, Svanninge, Millinge.
 » Aksel, Birkemosegaard, Fodby.
 » Kirstine, Therup, Hundslund.
 » Kristine, Gedved, Horsens.
 » Poul, Ø. Alling, Auning.
 » Agnethe, Mejby, Nørager.
 » Karoline, Tønning, Tønning.
 Maltesen, Jens, Hald, Højslev.

- Mikkelsen, Poul Celius, Ormslev, Ormslev.
 » Rasmus, Vrads, Bryrup.
 » Martha, Knebel.
 » Jens, Thunø.
 » Kr., Søften, Hinnerup.
 » Johan, Køsen, Løgstrup.
 » Niels Sandal, Bjergby, Nykøbing, M.
 » Jørgen, Højbo, Lundum, Lundum.
 » Mikael, Vestbirk.
- Majlund, Jens, Ørre, Herning.
- Mortensen, Ane, Gjedsted.
 » Kr. A., Stokkebro, Gjerrild St.
 » Birgitte, Torp, Østbirk.
 » Niels H., Egebjerg, Horsens.
 » L. Kr., Thurup.
 » Aksel F., Dyrekøje, Aarup.
 » Hartvig, Thorup, Ulstrup.
 » Søren, Maabjerg, Holstebro.
 » Alfred, Bakkely, Brædstrup.
 » Stefan, Torp, Østbirk.
 » Edeline, Børstinggaard, Tise, Jebjerg.
- Mouritsen, Thorvald, Autskov, N. Snede.
 » Edvard, Nørbæk, Faarup.
- Mogensen, Helga, Haslundgaard, Randers.
- Mosegaard, Marie Johansen, Karolinelund, Marslev St.
- Munkgaard, N. P., Bøgild, Borbjerg, Holstebro.
- Munk, Marius, Glenstrup, Faarup.
 » Frederik, Kristiansminde, Sdr. Onsild.
- Møller, Kirsten, Randlev, Neder Randlev.
 » Ane, Gullerup, Nykøbing, M.
 » Kristen, Gullerup, Nykøbing, M.
 » Ejnar, Vrønding, Vrønding.
 » Martin, Taaning, Skanderborg.
 » M., Hestehaven, Skanderborg.
 » Kirstine, Staustrup, Staustrup.
 » Ingvard, Underup, Nim.
 » Jens, Vest-Gullerup, Nykøbing, M.
- Mølgaard, Martha, Kvols, Løgstrup.

N

- Navne, Rudolf, Rudkøbing Mose, Rudkøbing.
 » Rasmus, Rudkøbing Mose, Rudkøbing.
- Naldal, Maren, Naldal, Vestbirk.
- Nielsen, Rasmus, Søndre Boulevard 168, Odense.
 » Valdemar, Søndre Boulevard 168, Odense.
 » Anders Kr., Muldbjerg, Muldbjerg.
 » Marie, Klankbølle, Hjortshøj.
 » Kr. P., Hillerslev, Hillerslev St.

- Nielsen, Maric, Hedensted Skov, Daugaard.
 » Karen, Rebslagerforretning, Hornum St.
 » Jens Kr., Brunsgaard, Ferring, Bonnet St.
 » C., Juelsminde.
 » Niels Kr., Roslev, Roslev.
 » Martha, Ormslev, Ormslev St.
 » Kristen, Borritsø, Thersø.
 » Karoline, Vedelhøve, Asperup.
 » Marie Johanne, Mejlbj, Tim.
 » Niels Svane, Enggaard, Hedensted.
 » Villiam, Overby, Juelsminde.
 » Jenny, Overby, Juelsminde.
 » Niels, Toftum, Søvind.
 » Thyra Jensen, Frederiksgade 13, Horsens.
 » Johanne, Gl. Bakkehus, Rahbeksallé 2, Kbhavn.
 » Marinus, Boldrup, Nørager.
 » Marius, Klintebjerg, Otterup.
 » Niels, Toustrup Mølle, Toustrup.
 » Anker, Nordbygaard, Daugaard.
 » Niels Peter, Vejen St.
 » Kirstine, Vejen St.
 » Mine, Midstrup, Kjellerup.
 » Agnes, Raaby, Borre.
 » Anna, Kirkeby, Sdr. Omme.
 » Niels Kr., Grædstrup, Brædstrup.
 » Thorvald, Brædstrup, Pjedsted.
 » Niels, Ejer, Skanderborg.
 » Jens, Søborg, Esrom.
 » C., Borup Mejeri, Borup.
 » Jens Peter, Lundgaard, Thyrsting, Brædstrup.
 » Dorteia, Thyregodlund, Jelling.
 » Jørgen, Næstild, Jebjerg.
 » Karen, Lerbæk, Vejle.
 » Kirstine, Alsønderup, Hillerød.
 » Helga, Naurup, Esbjerg.
 » Harald, Østerbrohus, Randers.
 » Hans Sørensen, Hedegaard, Filskov.
 » Anders, Dalskær, Sulsted.
 » Henrik, Fuglsang, Daugaard.
 » Niels Jensen, Grundfør, Hinnerup.
 » Markus, Lihme, Mørke.
 » Niels Peder, Nedenskov Mark, Brædstrup.
 » Niels Kristian, Høgild.
 » Kr., Nørby, Holmsland, Ringkøbing.
 » Jørgen Kr., Bøgebjerg Præstegaard, Kalundborg.
 » Kristine, Højskolen i Vestbirk.
 » Niels, Bjørndrup Mølle, Nykøbing M.
 » Kristian, Bjørndrup Mølle, Nykøbing M.

- Nielsen, Niels, Finderup, Bækkelund.
 » Niels Hansen, Hatting.
 » Evald, Sdr. Vissing, Brædstrup.
 » Kristian, Skøttrup, Løkken.
 » Marius Bloch, Vejers, Oksbøl.
 » Alfred, Ring, Brædstrup.
 » Marinus, Skadhede, Bøvling, Faare.
 » Niels Peder, Fasterkjær, Skjern.
 » Niels Larsen, Grundfør Vestergaard, Hinnerup.
 » Marius, Søby, Hou.
 » Anna Kirstine, Vibholmsgaard, Solrød, Haudrup.
 » Johanne Kirstine, Ormslev Brugsf., Ormslev St.
 » Anker, Fruergaard, Strandby, Stauning, Skjern.
 » Matilde, Haldrup Overmark, Tvingstrup.
 » Marie, Vestergaard, Solrød, Haudrup.
 » Maren, Sjørup, Skjelhøje St.
 » Johanne, Høllund, Vejle.
- Nikolajsen, Søren, Kollund, Kollund.
 Neergaard, Vilhelm, Kærskovhus, Løsning.
 » Rasmus, Holme, Viby.
- Nedergaard, Georg, Allingskovgaard, Silkeborg.
 Nygaard, Maren, Understrup, Ørre, Herning.
 » Abelone, Nygaard, Lem, Lem.
 » Hans, Tjæreborg, Tjæreborg.
- Nybo, Steffen, Sevel Præstegaard, Vinderup.
 Nymand, Sigurd, Hornsyld.
- Normand, Sofie, Nonama, Søndergade, Aarhus.
 Nørgaard, Kristen, Trabjerg, Holstebro.
 » Maren, Krejbjerg, Skive.
 » Erik, Snejbjerg, Herning.
 » Anders, Erslev, Nykøbing M.
- Nøhr, Asta, Keldby, Stege.
 Nørregaard, Nielsine, Lundsgaard, Ny Nyby, Svendborg.
 Nørhave, Kr., Monbjerg, Østbirk.
 Nørbjerg, Anker, Velton, Iowa, U. S. A.

- Olesen, Katrine, Andrupgaard, Fjerritslev.
 » Viktor, Dørken, Jelling.
 » Kristian, Hvamgaard, Borbjerg, Holstebro.
 » Kirstine, Hvamgaard, Borbjerg, Holstebro.
 » O. Kr., Barbesgaard, Tim.
 » Agnes, Monbjerg, Østbirk.
 » Oline, Dørken, Jelling.
- Olsen, Peder, Rosbjerggaard, Rørbæk.
 » Niels, Terndrup, Terndrup.
 » Karl, Thjele, Viborg.
 » Rasmus, Asminderup, Vørslev St.

- Olsen, Emma, Nostrup, Kalundborg.
 » Hans, Nostrup, Kalundborg.
 » Martine, Dørken, Jelling.
 » Vilhelmine, Lyderslev, Storeheddinge.
 » Georg, Dørken, Jelling.
 » Emil, Lemming, Silkeborg.
 » Karen, Havrevanggaard, Gislev, Ørbæk.
 Odgaard, Kirstine, Boddum, Hurup.
 Overgaard, Andreas, Ølgod.
 » Søren, Træden, Brædstrup.
 Ovesen, Anders Kr., Krongaard, Løsning.
 » Elna, Vindelev, Jelling.
 Oxholm, Aage, Søvind, Søvind.
 Offersen, Niels, Vinding, Holstebro.
 Ottosen, J. Kr., Simmelkjær, Sunds.

P

- Pedersen, Skovgaard, Lemming, Silkeborg.
 » Peder, Klim, Fjerritslev.
 » Dorthea, Højskolen i Vestbirk.
 » Margrete, Fillerup, Odder.
 » Marinus, Højland, Engbjerg, Strande.
 » Kristian, Højland, Engbjerg, Strande.
 » Jens, Bjørnstrup, Blære.
 » Kristian, Bjørnstrup, Blære.
 » Søren Bak, Bryrup, Bryrup.
 » Peder Kr., Helsinge Brugsforening.
 » Anna, Robakgaard, Lemming, Hasselager.
 » Marie, Robakgaard, Lemming, Hasselager.
 » Kirsten, Lovdal, Silkeborg.
 » Sofie, Kjelstrup, Slagelse.
 » Karen, Grøndamsgaard, Monbjerg, Østbirk.
 » Marie, Grøndamsgaard, Monbjerg, Østbirk.
 » Hans Bækbo, Lem.
 » P. G., Smedegade 65, Horsens.
 » Andreas, Vedslet, Hovedgaard.
 » Peder Kr., Stroustrup, Idom, Holstebro.
 » Margrethe, Ørting Præstegaard, Ørting.
 » Karl, Holbækgaard, Juelsminde.
 » Andreas, Sondrup, Hundslund.
 » Karen, Vejstrup.
 » Karoline, Hjarnø, Horsens.
 » Eline, Resenbro Brugsforening, Resenbro.
 » Anna, Nebel, Tvingstrup.
 » Anton, Høstrup, Haderup, Skive.
 » Theodor, Lundby St.
 » J. Kr. Harpøth, Madumkjærgaard, Ulfborg.
 » Peder, Ulbølle, V. Skerninge.

- Pedersen, Laue, Touragaard, Barrit.
- » Adolf, Smak Mølle, Løgstør.
 - » Aksel M., Debel, Outrup St.
 - » Kristian K., Mcl. Bronelbergsallé 4, Randers.
 - » Kirstine, Nisset, Silkeborg.
 - » Marie, Taarup, Mesinge.
 - » Rosalie, Guldsmed Knudsen Jensen, Vejle.
 - » Oda, Hammerum.
 - » Marie, Vitved, Stilling.
 - » Ingeborg, Lundforlund, Slagelse.
 - » Gunvor, Ejer, Skanderborg.
 - » Peter, Alderslyst, Silkeborg.
 - » Anton, Vammen, Viborg.
 - » Thorvald, Allested.
 - » Alfred, Aslykke, Juelsminde.
 - » Jens, Østerild St.
 - » Martin, Enghavehus, Enghavegade, Holstebro.
 - » Svend, Rolandsgaarden, Feldballe, Rønde.
 - » Marinus, Stroustrup, Idom, Holstebro.
 - » Søren, Helstrup, Snejbjerg, Herning.
 - » Magnus, Tolstrup, Løgstør.
 - » Katrine, Stenderup, Stenderup.
 - » Martha, Smidie, Bælum.
 - » Inger, Harlund, Randers.
 - » Ane, Kirkeskensved, Havdrup.
 - » Margrete, Gislev, Ørbæk.
 - » Anine, Bryggergade 6, Horsens.
 - » Hans P., Birkmose, Næsby ved Stranden, Slagelse.
 - » Kristian Hansen, Arenvandgaard, Varde.
 - » Søren, Mejeriet Stenshøj, Støvring.
 - » Ejnar, Aale, Aale.
 - » Marius, Vium, Sjørslev St.
 - » Thomas, Ammitsbøl, Vejle.
 - » Viggo, Erslev, Nykøbing M.
 - » Anders Brorsen, Aale, Aale.
 - » A., Grumstrup, Hovedgaard.
 - » Peder Marius, Hvilsted, Odder.
 - » Kristine, Kjeldbjerggaard, Gullerup, Nykøb. M.
 - » Marie, Østbirk, Østbirk.
 - » Anna, Skjørring, Galten.
 - » Marie, Korning (Klak), Hatting.
 - » Anna Marie, Honum, Rask Mølle.
 - » Ingeborg, Gislev, Ørbæk.
 - » Jens Peter, Ullerup, Hurup.
- Pind, Boline, Jennum Skole, Spentrup.
- Paulsen, Otto, N. Simmelkjær, Sunds.
- Paulin, H., Egtved St.
- Povlsen, Mads, Holme, Haubro.

- Poulsen, Jens Kr., Bækken 24, Rønne.
 » P., Harpøth, Tim.
 » Marie, Munksgaard, Borbjerg, Holstebro.
 » Ingvar, Honum, Rask Mølle.
 Pilgaard, Margrethe, Humleballe, Struer.
 » Kristine, Essing, Vinderup.

R

- Rabjerg, Kristen, Tredjehave, Lem.
 Ravn, M. P., Højen, Vejle.
 » Agnes, Tandholtgaard, Kolding.
 » Karl, Engom, Daugaard.
 Rask, Jens, Haldrup.
 » Frederik, Tunglund, Thorsø St.
 Rasmussen, R. A., Bregør, Kerteminde.
 » Rasmus Theodor, Rynkeby.
 » Harald, Vestergade 16, Kerteminde.
 » Anders Møller, Ørnstrup St.
 » Sigurd, Sandager, Kværndrup.
 » Thorvald, Skrøbeløv Mejeri, Rudkøbing.
 » Johanne, Egaa, Hjortshøj.
 » Mariane, Ankerhus, Brædstrup.
 » Margrete, Klithuse, Skovgaard.
 » Antonie, Jensgaard, Gylling.
 » Kristine, Astrup Overgaard, Malling.
 » Kristine, St. Jørgensbjerg, Roskilde.
 » Henrik, Lundbyholm, Aarslev.
 » Jørgen, Forlev, Forlev.
 » Johannes, Frammerslev, Jebjerg.
 » P., Nordenskov, Varde.
 » Rasmus, Riis, Skanderborg.
 » Niels, Haslund, Vestervang, Randers.
 » Peter, Veerst Skov, Lunderskov St.
 » Rasmus, Fensten Østergaard, Hou.
 » Anders, Ry St.
 » Marie, Hedegaard, N. Snede.
 » Jens Kr., Haslund, Randers.
 » Rasmus Ernst, Gl. Ry, Ry St.
 » Jens, Mariehøj, Grunstrup, Hovedgaard.
 » Peter, Vankelgaard, Kværndrup.
 » R., Grønnegaard, Damgaard.
 » K., Blaaehøj, S. Omme.
 » A. M., Nim.
 » Niels, Sønderby, Glud.
 » Evald, Heilby, Korsør.
 » Johannes, Almtoft, Kellerup.
 » Kirstine Knudsen, Tammestrup Øde, Gjesing.
 » Kamilla, Maare, Ørbæk.

Rasmussen, Kr., Halting.
 Rind, Kirstine, Vestbirk.
 » Petrea, Stistrup, Ullits.
 » Anders, Stistrup, Ullits.
 Rosborg, Anton, Rosborggaard, Sparkjær.
 Rosseau, Kirstine, Render, Tommerup.
 Rindom, Maren, Ensomheden, Humlebæk.
 Rudolf, Andreas, Gøttrup, Toftlund.
 Reggelsen, Jenny, Mariegade 16, Haderslev.
 Rye, Audun, Laasby Vestergaard, Laasby.
 » Alfred, Nebel, Tvingstrup.

S

Sand, Aksel, Buur St.
 Sandal, Jens, Therup, Nykøbing M.
 » Johannes, Therup, Nykøbing M.
 Sejersen, Jens, Fejerskovhus, Herning.
 Severinsen, Gerda, Staksrode, Barrit.
 Sinkenbjerg, Marie, Nordenbro.
 Sejthen, Karen, Dalagergaard, S. Vissing, Brædstrup.
 Simonsen, Simon Hansen, Ørsted, Aarup.
 » Gertrud, Ørsted, Aarup.
 Sigvardsen, Kristen, Vestermarkgaard, Havbro.
 Skov, Agnete, Skovhuset, Bostrup, Jebjerg.
 » Jenny, Vallerbæk Skole, Karup.
 » Kr. Kristensen, Kristiansminde, Klostrup, Aalestrup.
 » Dagny, Tødsø, Nykøbing M.
 » M., Nørre Rind, Skals.
 Skovsen, Rasmine, Korup Skov, Ryom.
 Skovbo, Sanne, Asperup, N. Aaby.
 Skovgaard, P. Petersen, Kjørup, Kjørup.
 Sognstrup, Lavrids, Felding, Holstebro.
 Schougaard, Aage E. H., Vidtskue, Bryrup.
 Stenhøj, Aksel, Holmdrup, Skaarup.
 Skærbæk, Niels, Skarrild, Kibæk.
 Sørensen, J. Nielsen, Søby, Hornslet.
 » Elisabeth, Hover Skole, Galten.
 » Niels M., Jelling, Jelling.
 » Karl, Jelling, Jelling.
 » Ludvig A., Øndløse Fællesmejeri, Mørkøv.
 » Matilde, Krügersgade 5, København.
 » Edvard Kr., Sangergaardsmark, Jebjerg.
 » A., Feldballe, Rønde.
 » Jens Kr., Edslev, Hørning St.
 » Anna, Lille Skjensved, Lille Skjensved St.
 » Karen, Rogenstrup, Løgstrup.
 » Kirstine, Amtssygehuset i Skanderborg.
 » Marie, Andkjær Skov, Børkop.

- Sørensen, Sørine, Raundalgaard, Hinnerup.
 » Anna, Raundalgaard, Hinnerup.
 » Søren Nielsen, Brolev.
 » Søren Clausen, Dons, Kolding.
 » Alfred, Harre, Roslev St.
 » Søren P., Julsgaard Teglværk, Nykøbing M.
 » Sofie, Ny Skamris, Møldrup.
 » N. C., Ny Skamris, Møldrup.
 » Eleonore, Egaa, Hjortshøj.
 » Astrid, Hover Skole, Galten.
 » Laura, Balle, Løgten.
 » Hans, Staby, Ulfborg.
 » Jensine, Haldrup St.
 » Anna Julie, Stjær Nørremark, Harlev.
 » Marie, Lemming Nørager, Stoutrup.
 » Anna, Bilsøgaard, Ebeltøft.
 » Laurits, Barløse, Skovlund, Assens.
 » Gunnar, Enghøjgaard, Kvottrup, Mundelstrup.
 » Karl, Lyngbyskov, Terndrup.
 » Kr., Tidselbak, Dronninglund.
 » Kirstine, Nogaard, No St.
 » Kirstine, Hejnsvig, Grindsted.
- Søndergaard, Kirsten, Ø. Jølby, Nykøbing M.
 » Kirsten, Lersted, Bonderup.
 » Ane Marie, Lersted, Bonderup.
 » Anders, Rostrup, Nibe.
 » Rasmus Lund, Ø. Jølby, Nykøbing M.
 » Lavrids, Skarrild, Kibæk.
- Splidsboll, A. P. L., Rønhjerg, Rønhjerg St.
 Søgaard, Ane, Træden, Brædstrup.
 Sloth, Jens, Ravnholt, Rødkærsbro.
 Skytte, Elise, Vedersø, Ulfborg.
 » H. C., og Hustru, V. Birke, Herning.
- Søvsø, Evald, Laanum, Stoholm.
 Strunge, Knud, Fjords Allé 22, København V.
 Schultz, Astrid, Holløse, Holbæk.
 Steffensen, Vilh., Aale, Aale.
 Skaarup, Niels, Møllevejen 38, Thisted.
 Schiøtt, C. C., Sergent, Skydebanen, Amager.
 Svendsen, Søren, Ejstrup, N. Snede.
 » Svend N., Glædehøjgaard, Søborg, Esrom.
- Søvang, Gudrun, Sunds St.
 » Ansgar, Sunds St.
- Sønderstrup, Ane, Blegbrønde, Bonderup St.

T

- Tang, Peder, Hasselager St.
 » Kristiane, Hasselager St.

- Tang, Johanne, Gødding, Daldover, Vejle.
 » Mariane, Fasterbo, Skjern.
 Thagaard, Martha, Mariendal, Trustrup.
 Toft, Kristen, Søndertoft, Staby, Ulfborg.
 » Margrethe, Søndertoft, Staby, Ulfborg.
 Tofte, Kristian, Toftløs, Thyregod, Jelling.
 Thorup, Søren, Vammen, Viborg.
 Thorsen, Nikolaj, Thorup, Nykøbing.
 Thomsen, Thomine, Vestbirk.
 » Laura Kirstine, Højskolen i Vestbirk.
 » Karl, Underup, Nim.
 » Kristian, Enner, Vinthen-Enner.
 » Mikael, Vitved, Stilling.
 » Thora, Alderlyst, Faarvang.
 » Sigrid, Underup, Nim.
 » Gudrun, Seest, Kolding.
 » Hans, Stouby, Jebjerg.
 » Emil, Asp, Tistrup.
 » Jakob, Bøstrup, Højslev.
 » Thomas August, Noby, No St.
 » Thomas, V. Hostrup, Varde.
 » Søren Storm, Vittruplund, Brørup.
 » Martha, Kirke Skjensved, Haudrup.
 » Valborg, Brande.
 Thougard, Søren, Skive Mark, Skive.
 Torbensen, Jens Kjær, Føvling, Brædstrup.
 » Laura, Ring, Brædstrup.
 Tollbøl, Frands, Nors St.
 Therup, Mads Peter, Esby Mark, Helgenæs, Knebel.
 Therkelsen, Marie, Elbæk, Søvind.
 Therkildsen, Marie, Boulstrup.
 Trads, Inger, Mejlby, Nørager St.
 Toudal, Kr., Hedegaard, N. Snede.
 Thukjær, Peder, Vestergaard, Aale, Rask Mølle.
 Thyrsted, Regner, Thyrsted, Tørring.
 Thybjerg, Synnøve, Galtrup, Nykøbing M.
 Troelsen, Kristian, Smedstrup, Gadbjerg.
 Tørring, Kristian, Vium, Sjørslev.

U

- Uth, Marinus, Dons, Kolding.
 Udi, Agnes, Ormslev, Ormslev.
 Ulkjær, Niels Hansen, Ulkjær, Vejle.

V

- Vestergaard, Thomas, Nørum, Hammerum.
 » Dorthea, Nørum, Hammerum.
 » Gunnar, Bindstrup, Mørke.

Vestergaard, Peder, S. Andrup, Skive.
 » Abelone, Døvling, Skarrild, Kibæk.
 » P. M., Sogn, Varde.
 Villumsen, Marie, Vestbirk.
 Vad, Johanne, Herborg, Skjern.
 Vadgaard, Kristen, Horne, Tistrup.
 Vinsten, Anna, Pelykke, Rudkøbing.
 Vidkjær, Anna, J. E. Ohlsensgade 7, København.
 Vonsyld, Jes Peter, Aale, Rask Mølle.
 Valentin, Elna Johansen, Vejstrup Bryggeri, Vejstrup.
 Vejle, Marie, Bøvlingbjerg, Faare.
 Vinther, Søren, Nim, Nim.
 Vium, Frida, Rosendal, Hanbjerg.
 Vinther, Jørgen Hauberg, Serritslev, Tvingstrup.
 Vulff, Sofus Ferdinand, Hjarnø, Horsens.

Y

Yde, Niels S., Jennum, Spentrup.
 » Hansine, Jennum, Spentrup.

Ø

Ørum, Anton, Stensballe, Horsens.
 Østergaard, Anders, Kistrup, Viborg.
 » Jens, Illerhuse, Kjellerup.
 » Jens Kr., Hamborg, Rind, Herning.
 » Anna, Viby Østergaard, N. Aaby.
 Øster, Kristian, Vinkelplet, Højslev.
 Ølholm, Niels, Ebdrup, Kolind.

Elevmødet

bliver næste år

lørdag den 26. og

søndag den 27. juni
